

IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

Felelős szerkesztő:

SCHICHTAN CZ ÁRMIN

Szerkesztő:

Dr. SZEGŐ ARNOLD

Megjelenik havonként egyszer. — Kiadja az Orsz. Izr. Tanító-egyesület. — Előfizetési ára: nem tagok számára egész évre 100.000 korona. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak az Orsz. Izr. Tanítóegyesület címére: **VII., Síp-utca 12. sz.** alá küldendők. — A szerkesztőség címe: **VII., Síp-utca 12. sz.**

Tartalom: A recepció utja. Irta: *Dr. Gábor Gyula*. — Pintér Ignác. Irta: *Dr. Szegő Arnold*. — Az iskolai bibliafordításnál követendő eljárásról. Irta: *Dr. Heller Bernát*. — Fiatalkorukra vonatkozó büntető jogszabályok. Irta: *Dr. Bolgár Ferenc*. — A Wesselényi-uccai hitközségi elemi- és polgári fiúiskola egészségügye az 1924/25. tanévben. — Irta: *Dr. Bródy Ferenc*. — A gyengeelméjűség és a gyengetehetségűek iskolája. Irta: *Bókai Farkas*. — Tárca: A recepció úttörői. Irta: *Palágyi Lajos*. — Egyesületi élet. — Tudósítás. — Nyugtázás. — Vegyesek.

A recepció utja.

Irta: dr. Gábor Gyula a pesti izr. hitközség főtitkára.

Az 1867: XVII. t. c. — melyet a közéletben *emancipáció* néven ismerünk — ugy rendelkezett, hogy az ország izraelita lakosai a keresztény lakosokkal minden polgári és politikai jog gyakorlására egyaránt jogosítottaknak nyilvánítottak. Közel 30 évvel később született meg az 1895.: XLII. t. c. — melyet a közéletben recepció néven ismerünk — amely viszont ugy rendelkezik, hogy az izraelita vallás törvényesen bevett vallásnak nyilvánítottatik.

Mindenki előtt jogosan merül fel az a kérdés, mi szükség volt erre az utóbbi törvényre, mi szükség volt arra, hogy az izraeliták vallása külön törvénnyel „*törvényesen bevettnek*“ nyilvánítottassék? Vajjon nem folyik-e az izraelita vallás törvényes elismertetése már magából az emancipáció törvénybe iktatásából? A kérdés felvetése kétségtelenül jogos. Egészen logikus feltevés, hogy az izraelitáknak egyenjogosítása a keresztény polgárokkal, magával kellett, hogy hozza az izraelita vallásnak törvényes egyenjogosítását a keresztény bevett vallásfelekezetekkel, annál inkább, mert hiszen mindazok a polgári és politikai jogu hátrányok, amiket az izraeliták az emancipáció kimondása előtt elszenvedni kénytelenek voltak, épen — és a nem nemesi mivoltukból folyó jogi különbségektől eltekintve — egyedül azért sujtották őket, mivel izraeliták voltak. Egyetlen példa elég a kérdés közelebbi megvilágítására, amit annál szivesebben teszek meg, mivel közjogi iróink figyelmét az általam felhozandó közjogi sajtószöveg nyilvánvalóan elkerülte. Az 1867.: XVII. t. c. a magyarországi zsidók honossági törvénye. Ezen törvény meghozatala előtt a zsidók Magyarországon nem tekintettek honfiaknak, akár mennyi ideje tartózkodtak a haza földjén és akár mily pontosan teljesítették is honpolgári köteleységüket. Az izraelita vallásfelekezethez való tartozásuk kizárta magyar honfiúvá válásuk lehetőségét. Számos hatósági rendeleten kívül törvény is kimondotta ezt, és pedig az 1647: XCI. t. c. 8. §-a, amely megállapítja, hogy a zsidók az ország jogainak nem részesei, sőt a latin szöveg: — *jurium regni incapaces* — helyes fordítása épenséggel azt jelenti, hogy a zsidók az ország jogainak

megszerzésére *képtelenek*, mert mint a törvény további szavai mondják, a zsidók hitetlenek (infideles) és minden lelkiismeret nélkül valók. (A törvénytár fordítói a „infideles“ szót helytelenül fordítják hűtlen-nek.)

Ha már most hazánknak valamely izraelita vallásu lakosa, aki megfelelő időn át tartózkodott a hazában, áttért a róm. kath., vagy más törvényesen bevett keresztény felekezet kebelébe, akkor az illető a megkeresztelés tényénél fogva *automatice* magyar honpolgárrá lett és megszerezte mindama polgári és politikai jogokat, amelyek hazánk nem nemes lakosságát megillették.

Tekintettel már most arra, hogy 1867-ben nemes és nem nemes között teljes jogegyenlőség volt már és az 1867: XVII. t. c. a különbséget a zsidók és keresztények között szintén megszüntette, ennél fogva logikus lenne, hogy az 1867: XVII. t. c. törvénybeiktatásával az izraelita vallásfelekezet is részesévé vált legyen mindama jogoknak, amelyek a keresztény vallásfelekezetet is megilletik, mert hiszen a vallás szabad gyakorlása egyike a honpolgárok legfontosabb polgári jogainak.

A helyzet azonban az, hogy a recepciós törvény meghozatalára mégis szükség volt hazánkban és pedig azért, mert a magyar államjog évszázados gyakorlata az volt, hogy az egyes felekezeteknek elismerését mindig törvényhozásilag mondta ki, így az 1608. évi I. t. c. (bécsi béke) és az 1647. évi V. t. c. (linci béke) s az ezen két törvényen épült 1790. évi XXVI. t. c. megállapították a helvét s az ágostai evangélikus hittvallás recepcióját, az 1848: XX. t. c. törvényesen bevett vallásnak minősítette az unitárius vallást. Ezért volt tehát szükség külön törvényben kimondani az izraelita vallás recepcióját is. Szigorúan véve a recepció sem más mint az emancipáció, t. i. egyenjogusítás. Az emancipáció a zsidó egyének egyenjogusítását mondta ki, míg a recepció a zsidó vallást tette egyenjoguvá a többi bevett vallásfelekezetekkel. Küzdelmes, évszázadokra visszanyúló út vezette a hazai zsidóságot a recepcióhoz. Eme kegyeletes órákban, amikor a recepciós törvény létrejöttének 30-ik évfordulóját ünnepeljük, érdemes visszapillantani felekezetünk multjára itt a hazában. Érdemes világot vetni arra a történelmi fejlődési folyamatra, amelyet hazánkban a zsidók egyéni jogaiknak fejlődése mellett a zsidó felekezet, vagy ha úgy tetszik a zsidó vallás jogi helyzetének fejlődése mutat.

A honfoglaló magyar hősök már az ősz hazában megismerkedtek az izraelita vallással. A lebediai kazár szomszédság hozta ezt magával. A magyarok vallási türelmességét, mely határos a vallás iránti közönnyel, a krónikákból ismerjük. Nagyon valószínű, hogy az ősz magyarok közül is sokan felvették a zsidó hitet, aminek későbbi emléke, hogy az új hazában a kalandozó magyarok még dicsekszenek vele, hogy ők a zsidóktól származnak, amint azt a belga Heriger krónikájában olvassuk. Innen magyarázható az a feltűnő jelenség, hogy a magyar királyság első századában, 1050. körül, amikor az országban a legteljesebb apparátussal folyik a keresztény hittérítés, a magyar király székvárosában, a magyarországi róm. kath. felekezet metropolisában, Esztergomban, teljesen szervezett zsidó hitközséggel találkozunk, amely autonóm joggal bíraskodik hitfelekezeti kérdésekben a hitközség területén élő, sőt a hitközségen bárcsak átvonuló zsidók felett; őket súlyos pénzbüntetéssel fenyítheti meg s a pénzbüntetés a hitközségi kezelésben levő közjótékonyági pénztárba folyik be. Minderről egykorú feljegyzések tesznek tanúságot. A zsidó vallás és a zsidó hitközségi élet tehát már a magyar királyság első esztendejében teljes elismerést élvez és autonóm jogokat gyakorol.

A magyar törvénytárba felvett törvények azután 2^{1/2} századon keresztül több helyütt foglalkoznak a zsidók jogaival, így Szent László, Könyves Kálmán, II. Endre törvényei, ámde ezekben a törvényekben magának a felekezetnek a jogviszonyai sehol sem érintetnek. Maguk a jogszabályok, ha korlátozzák is a zsidókat bizonyos irányban, inkább védekező jellegűek, hogy a zsidók magatartása a keresztény társadalom vallásos meggyőződésében megbotránkozást ne okozzon: — „ne scandalizetur christianitas.“

A zsidó vallást háttérbe szorító s a zsidó felekezetet jogaiban korlátozó fel-

fogás Rómából, később pedig Nyugat-Európából szivárgott át hazánkba. A magyar királyokhoz intézett pápai bullákból ismeri meg a magyar társadalom a vallási türelmetlenséget, fanatizmust és gyűlöletet. A praenestei püspök birja reá Béla ifj. királyt annak eskü alatti megfogadására az 1234. évben, hogy a zsidó hitre térő keresztényeket ki fogja irtani és esküjében a zsidó vallást *eretnekségnek* (superstitio — babona, eretnekség) nevezi. Ámde a kívülről jövő befolyás sokáig nem tud érvényesülni, hiába nevezi IX. Gergely pápa az esztergomi érsekhez intézett levelében a zsidókat „Krisztus gyalázóinak.” (Christi blasphemus). IV. Béla a tatárdulás után mégis kibocsájtja azt a privilégiumot (1251. december 7.), melyben nemcsak a zsidók egyéni jogait szabályozza, hanem a zsidó vallásfelekezetet is védi és a középkori viszonyokhoz mért keretekben megadja a recepciót az izraelita vallásnak. Ez a hirneves szabadságlevél, melyet királyaink későbbben is többször megerősítettek, védi a zsidók temetkezési szertartásait. Védi a zsidó templomot (a privilégium szövege iskolát említ: scola, tudjuk azonban, hogy az iskola alatt a zsinagógát kell érteni). Védi a tóra szentségét, amennyiben kimondja, hogy kisebb jelentőségű ügyekben ne eskessék meg a zsidót a Mózes V. törvényére. Védi a zsidó ünnepet, melyen a zsidó a zálogot kiadni nem volt köteles. Végül védi a zsidó felekezeti autonómiát, mely szerint a zsidóknak egymás közötti jogvitájukat a felekezeti bíraskodásnak vetette alá.

A római befolyás természetesen nem maradhatott hatály nélkül. XII. Benedek pápa meghagyja, hogy a pozsonyi zsinagógát rombolják le, mert: — Mózes törvényének sötétsége immár elmúlt — (umbra mosaicae legis evanuit), nem csoda tehát, hogy a zsidókat egyénileg érintő jogi korlátozások mellett felszínre kerülnek és meghonosodnak, magát a vallást beárnyékoló intézkedések is, megszületik a zsidó eskü (juramentum more judaico) és a felekezetet érintő több más sérelem. Ámde a zsidó vallást háttérbe szorítani csak addig lehetett, amíg a felekezeti elfogultság talajt talált. Amint a felvilágosodás terjeszteni kezdi első melegítő sugarait, megindul az első mozgalom a zsidó vallás elismerése érdekében is. Amikor a magyarországi izraeliták első petícióikkal az 1797. évi diaetához fordulnak, az ezen kérelem folytán gróf Haller József által a zsidók jogi helyzetének szabályozása tárgyában kidolgozott javaslat már megemlékezik arról, hogy a keresztény vallás gyökere a zsidó vallás s esztelenség a zsidókat vallási felfogásuk miatt üldözni, vagy polgári jogaikban korlátozni. Az igazi áramlat, mely az izraelita vallás recepcióját tűzte ki céljául, hazánkban az 1839/40-iki országgyűlés idején indul meg, amikor az egyes megyék követei utasításul kapták, hogy a teljes vallás-szabadságot követeljék, Pest-megye követeinek utasítása pedig a recepció sürgetésére vonatkozott. Az 1839. évi kerületi üléseken a küldöttségek kidolgoztak ugyan egy oly értelmű javaslatot, mely szerint a zsidó vallás törvényesen bevettnek nyilvánítottatott volna, ámde a főrendek ezt a javaslatot visszavetették. Az 1849. évi szegedi nemzetgyűlés alkotott ugyan egy törvényt, mely az izraelita vallást recipiálta, ezt a törvényt azonban a későbbi alkotmányos uralom forradalmi jogalkotásnak tekintette és nem léptette életbe. Minthogy pedig az 1867: XVII. tc. az izraelita vallásról nem intézkedett, ennél fogva a recepció a zsidó hitű polgároknak még mindig csupán óhaja maradt.

A koronázás és a kiegyezés 25-ik évfordulóját 1892-ben készült megünnepelni a magyar nemzet. Ugyanakkor Dr. Márkus Dezső kir. törvényszéki bíró Alkotmány-uccai lakásán teljes csöndben tanácskozásokat folytatott egymással a recepció érdekében megindítandó mozgalom tárgyában a magyar közéletnek két jeles férfia: Dr. Márkus Dezső és Dr. Vázsonyi Vilmos. A tanácskozás idővel egy kis társaságot vonzott egybe, melynek tagjai voltak: Haber Samu, Palágyi Lajos, és Makai Emil. Ez a mozgalom, melynek szolgálatában állott Szabolcsi Miska, az Egyenlőség szerkesztője, törhetlen eréllyel tartotta felszínre a kérdést, védte a keresztény és zsidó felekezet részéről egyaránt ért támadásokkal szemben, védte azt a politikai áramlatok hullámzásaival szemben, sőt a zsidó hitközség közönyével szemben is. Az eredmény az 1893. április 26-án gróf Csáky Albin vallás és közoktatásügyi miniszter által benyújtott törvényjavaslat volt. Ez a törvényjavaslat örökké élő dokumentuma annak, hogy Magyarország zsidó hitű polgárai kötelességüket a

hazával szemben mindenkor hiven teljesítették s ezért javasolja a magyar kormány, hogy: *az ország ezen hétszáz ezret meghaladó polgárainak vallása is a törvény sáncai közé befogadtassék.* A törvényhozás által leszögezett eme dokumentum a magyarországi zsidóság egyik büszkesége és kétségtelenül a legértékesebb adat a magyarországi zsidók ujkori történelmében, valóságos erkölcsi bizonyítvány az új generáció kezében. Ámde a közjogász homlokráncolva konstatálja, hogy ez a törvényindokolás nem logikus, mert hiszen a vallásfelekezet törvényi elismerése nem azon az alapon történik, hogy a felekezet hívei becsületes állampolgárok, hanem azon az alapon, hogy az illető vallás hitelvei nem tartalmazzak olyasmit, amely azt a recepcióra alkalmatlanná tenné. Szóval a felekezetről van szó és nem az egyes hivekről. Nyilván érezte ezt a hiányt a törvényjavaslat parlamenti előadója, Papp Géza, aki a képviselőházban 1894. évi június 26-án tartott beszédében azt emelte ki, hogy: *mindazon keresztyén felekezetek, melyek ma mint törvényesen bevett vallásfelekezet, az állam területén belül élnek, gyermekei és szülöttei a zsidó vallásfelekezetnek, amelyen felépültek.*

Hosszu és nehéz volt a parlamenti küzdelem. Mezei Mór és Mandel Pál zsidó hitű képviselők védték a javaslatot a képviselőházban, míg a parlamenten kívül Vázsonyi Vilmos és Szabolcsi Miksa hordották a recepció zászlóját lankadatlan eréllyel, igaz zsidó szívvvel, szent vallásunk multjába vetett törhetetlen hittel és annak jövőjébe helyezett igaz reménységgel. És a harc nem volt meddő. Az ige testet öltött: a magyar parlament törvénybe iktatta, hogy az izraelita vallás törvényesen bevett vallásfelekezetté nyilatkoztatik. És a recepció életfájának épp most nyílik egyik szép virága, a közeljövőben remélhetjük, hogy a magyar parlament az immár törvényesen bevett izraelita vallásfelekezetnek meg fogja adni az őt megillető felsőházi képviselést.

Addig is szálljon kegyeletünk Szabolcsi Miska halhatatlan emléke felé és övezzük szeretettel Vázsonyi Vilmost, a recepció lánglelkű harcosát és Mezei Mór, felekezetünk bölcs nesztorát.

Pintér Ignác.

Harminc esztendővel ezelőtt választották meg először központi választmányunk tagjának. 1904. decemberében segédtitkára lett az Egyesületnek, 1910-ben pedig, boldogult *Hajnal* Jakab visszavonulásával, főtitkára. A kommün óta júliusi közgyűlésünkig a szerkesztői és pénztárosi teendőket is ő végezte. Hatvanesztendős Egyesületünk életének utolsó két évtizede válhatatlanul összeforrott Pintér Ignác nevével, munkájával, egyéniségével. Sokat dolgozott a mi közös ügyünkért, többet, mint bárki más. Férfikora erejének, lendületének, javarészt az adminisztráció aprólékos munkájába ölte bele. Ez oly áldozat, amelyet alig lehet felbecsülni, még kevésbé megfizetni. Pedig Pintérnek mindig szerény fizetése volt s az utolsó években szinte ingyen dolgozott. Elismerésből és dekórumból is kevés jutott neki, mert a közvélemény az elért eredmények babérját rendszerint a honoris causa vezetők homloka köré szokta fonní, a fizetett tisztviselő számára csak kritikája töviseit tartogatja. Mégis Pintér ragaszkodott — nem állásához, hanem munkájához, amelyet neki kellemessé és széppé tett a szeretet, amellyel végezte. A zsidó tanítóóság pedig hozzászokott ahoz a gondolathoz, hogy Pintér mindenkor rendelkezésre álljon, hogy mindenkinek ügyes-bajos dolgát elintézzze s a megszokás lassanként feledtette azt, ami Pintér munkájában *áldozat* volt s nem látott benne egyebet *hivatali kötelességteljesítésnél.* Kis fizetés, nagy felelősség, — kevés elismerés, sok munka: ez a *tanítóóság* jutott Pintérnek, mint az Egyület titkárjának is és ő ezt a sorsot jó szívvvel, derüs kedvvel

viselte, hivatalát szinte hivatásnak fogva fel, nem *tagtársat* látva a zsidó tanítóban, hanem dolgozó, szenvedő embert, a közös martirium osztályosát. Fejében volt a magyar zsidó tanítóság egész katasztere, szívében a tanító özvegyek és árvák sötét nyomora. Mindenkit ismert s mindenkin segített, aki hozzáfordult. Hűséges sáfárja volt a rábizott erkölcsi javaknak és becsülettel szolgálta azt a szociális principiumot, amely Egyesületünk létének legerősebb oszlopa: a segítségnek, a szeretetnek az elvét. Ezért a hűségért, ezért a szeretetért adósa Pintérnek az egész zsidó tanítóság, ezért fogadtuk őt a szívünkbe s ezért mondunk neki most, hogy távozik a titkári székből, bensőséges, meleg, meghatott köszönetet.

* * *

Három ciklusra terjedő titkári működése főbb mozzanatait a következőkben foglaljuk össze:

Mikor a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1905-ben az új népiskolai tantervjavaslatot Egyesületünknek véleményezés végett megküldötte, — az elnökség megbízásából Bárd Rezsővel együtt megszerkesztette a véleményező memorandumot, amelyet a tanterv végleges megszövegezésénél hivatalos helyen figyelembe is vettek. — Élénk és eredményes tevékenységet fejtett ki az 1907: XXVII. népoktatási törvény életbeléptekor, mikor az államsegély megvonása által veszélyeztetett 110 zsidó kisiskola érdekében Egyesületünk erélyesen sikraszállt. Az összes idevágó memorandumokat Pintér szerkesztette s hogy milyen meggyőzőek voltak argumentumai, bizonyítja a fényes eredmény: az összes felhozott sérelmek orvoslást nyertek. Sokat dolgozott az 1908: XLVI. a népoktatás ingyenességét elrendelő törvény életbeléptetése alkalmából is, amidőn a tandíjkárpótlás kérdésében a zsidó iskolákat fenyegető veszedelem elhárítására több beadványt szerkesztett és illetékes helyen számtalanszor eljárta az idevonatkozó speciális sérelmek orvoslása ügyében. — 1909-ben az Értesítőben széleskörű propagandát indított fiókköreink újjászervezése tárgyában és csakugyan ez időtől fogva nagyobb lendületet nyert a fiókkörök működése. — Szép és eredményes munkát végzett a háboru kitörésekor, a hadba bevonult tanítók családjainak támogatása és a nélkülözhetetlen tanítók felmentése ügyében. Ő szervezte meg a Galiciából ide menekült zsidó tanítók és tanulók rendszeres segélyezését, biztosítván részükre az állami támogatást is. — 1918-ban, az Egyesület 50 éves fennállása alkalmából rendezett jubiláris ünnepségeket ő készítette elő s ugyancsak ő írta meg az Egyesület félszázados történetét, amely még mindig kiadásra vár. — Mikor 1918-ban Csukási Fülöp elnök szembaja miatt kénytelen volt visszavonulni, Pintérrre hárult a teendőik legnagyobb része. A kommün idején, mikor minden összeomlással fenyegetett, ő egyedül áll az őrhelyen és erélyes magatartásával sikerül megmentenie az Egyesület elkobzott vagyonát. A kommün után átveszi a lap szerkesztését és a pénztárosi teendőket is, ugyszólván egyedül végez minden munkát, megmenti a menthetőt és csüggedetlen kitartással és buzgósággal lehetővé teszi az ujjáépítés művét.

Dr. Szegő Arnold.

Az iskolai bibliafordításnál követendő eljárásról.

Tanítóegyesületünk hivatása és jövője iránt új bizalmat ébresztő legutóbbi közgyűlésünkbe méltón illeszkedett bele Biedermann Adolf előadása a bibliafordításról, valamint a nyomában megindult komoly vita. A vitában résztvevők egynek kivételével az előadónak fölfogását vallották.

Közgyűlésünknek későbbre is kiható eredményei közé sorozhatjuk azt az ellentmondást is, mely Értesítőnk legutóbbi számában kiválón hivatott helyről, *Widder* Salamontól hangzott el a közgyűlésünkön kialakult közvélemény ellen.

Widder ugyan nem indul ki az iskolai oktatásból, a magyarhoni iskolai oktatásból. Egy a bukovinai zsidó ifjúságnak szentelt művet méltat. De következtetéseit kiterjeszti az iskolai oktatásra is, az elemi iskolaira, a középiskolaira, sőt a tanítóképzésre is.

Magunk itt az iskolai bibliatanításra szorítkozunk, melynek porondján két komoly ellenfél áll egymással szemben: az *ivrisz beivrisz* (az u. n. direkt módszer), melynek Widder a bajnoka s a praeparatiós eljárás, melynek névadója és közgyűlésünkön szószólója *Biedermann Adolf* volt.

Voltakép nem is a „praeparatió“ ellen, hanem inkább a legelemibb fokon divó héber olvastatási eljárás ellen lövi el Widder gúnyjának legélesebb nyilait; jól tudom, — tegze még korántsem merült ki. Gúnyja elevenére talál. Csak azt ne feledjük, hogy evvel a módszerrel élt a zsidóság két évezreden át, ezzel tanult meg héberül olvasni Maimuni és a vilnai gáon, Zunz és Bacher, Biedermann és Widder. De igaza van Widdernek: ha évezredek múltán a tanítás eljárásában okultunk, fordítsuk okulásunkat évezredes vallásoktatásnak javára. Ezt tette meg Widder a maga *Héber olvasókönyvével*, értem annak első kötetét. Legutóbb is gyönyörűségem telt egy rátermett budai tanítónk osztályában, mely még közel négy havi vakáció után is frissen emlékezett héber olvasókönyvének képeire, szavaira, mondatocskáira, betűire.

De Widder gúnyját nem kerüli el a praeparatió eljárása sem. „Nem is nagyon új“, gúnyolódik Widder, — így tanítják a gót nyelvtant. Új? *Uj* módszert keresünk? Nem jó módszert? Nem bevált módszert? A praeparatiót ép' azt ajánlja, hogy kipróbáltuk a classicus nyelvek tanításán s kipróbáltuk a bibliatanításban. Hazai zsidó intézményeink közül kettőhöz nem fér gáncs: a két zsidó gymnásiumhoz. Zsidó gymnásiumainknak pedig vitán fölüli büszkesége: vallásoktatásuk, bibliatanításuk. Már pedig mindkettő a praeparatió alázatos útján jutott el elismert eredményeihez. Csak nem hiszszük, hogy a praeparatióval ujat ajánlunk, mikor tudjuk, hogy Widder maga nem siker nélkül alkalmazza gymnásiumunkban.

Widder komoly és gúnyos argumentumai, okfejtése és a belőle folyó gyakorlat csak annyit bizonyít, hogy a betűztetés unalmát el lehet űzni az *ivrisz beivrisz* segítségével. De ha már most a tökéletesített módszer segítségével egy vagy két év múlva a gyermek megtanulta a héber olvasást, miként folytassuk? Widdernek kész a válasza: „Ézt a beszélgetést folytatni kell a biblia tárgyalásánál, kérdéssel és felelettel feldolgozva az anyagot.“ Megengedi, hogy ellenőrzés céljából néha elmondattjuk az egész verset magyarul. „Fontos csak az, hogy a vers értelmét a vers nyelvén, héberül boncolgassuk.“

Ez fontos, mondja Widder. Éz lehetetlen, mondom én. Szentírásunk oktatásainak gazdagságát, finomságait, mélységeit másként, mint növendékeink közös anyanyelvén, másként, mint magyarul kifejezni nem birjuk. Lássuk a példákat.

Szentírásunk első fejezetében a bevezető mondaton túl a legjelentősebb oktatás abban rejlik, hogy Isten a maga képmására teremtette az embert (27. vers). Mit kérdezhet itt az *ivrisz beivrisz* módszere? Csak azt: *איך ברא אלהים את האדם ?* vagy *מי ברא את האדם* Pedig itt mélyebbre kell hatni: az Istenhez való hasonlatosság magában foglalja mindazt, amiben az ember kiválik a többi teremtmény fölött: a beszédet, az értelmet, a törekvést, az erkölcsöt. Elemi fokon: Isten jó, mi is legyünk jók; Isten-tudó, nekünk tanulnunk kell; Isten *קדוש* szent, mi legyünk *קדושים* erkölcsösek. Widder olvasó könyve a Szentírásnak ezt a mondatát föl sem veszi, nyilván mert ennek héber nyelvű tárgyalására nem vállalkozhatik. Már pedig tárgyalnunk kell: tehát magyarul.

Szentírásunk második fejezete megokolja a szombatot, megáldja s megszentelteti Istennel. A szombathoz fűződő hagyományos szertartások közül Widder könyve mindössze kettőt hoz föl: a *kiddust* és a *gyertya-*

gyujtást. Elmarad a templomi istentisztelet, a gyermekek megáldása, a családi együttlét. Nyilván a nyelvi nehézségek miatt nem él Widder könyve a vallásos oktatásnak evvel az alkalmával.

Hasonló okból szorulhatott ki teljesen a paradicsombeli első bűnről szóló elbeszélés, melyre a gyermeklélek sóvárogva áhítozik, hasonló okból zsugorodik össze Ábel és Kájin története. Az ivrisz beivrisz kénytelen beérni az oly kérdésekkel: Miért fogadta Isten az Ábel ajándékát? Mert jó szívvvel hozta. Mért nem fogadta el Kájinét? Mert rossz ember volt. Hogy bűnhődött? Földönfutóvá lett. Elmaradt teljesen a tanulság: „olyan a bűn, nagyobb fiat szül magánál“, az irigység meg sem áll a gyilkosságig. Elmarad a lelkiismereti vergődésnek, a töredelemnek és az isteni irgalomnak rajza.

Szentírásunknak bámulatos művészettel előadott elbeszéléseivel iskolai érték dolgában versenyeznek egyes kiemelkedő erkölcsi oktatások. A növendékek mohón keresnek hozzájuk példákat egyszerű életük köréből. P. „Ne tarts a sokasággal rosszra“ (Exodus XXIII. 2.), — nyomban felmerül a kérdés: ha két fiu erőszakkal támad egyre, szabad-e hozzájuk csatlakozni? Mihelyt a gyermek megtudja, hogy a tilalom: „vaknak ne vess gáncot? (Lev. XIX. 14.) nem csak szó szerint értelmezendő, mihelyt elhangzik az első példa, nyomban özönével követi a többi, — természetesen nem ivrisz beivrisz, hanem egyszerű magyar kérdésre. A לֹא תִקֵּם וְלֹא תִטֵּר (Lev. XIX. 18.) árnyalatait már igen régi zsidó hagyomány a Szifra (ed. Weiss 89. 1.) különbözteti meg; magyarul a מַגֵּל és קַרְדּוּם megfelelő helyettesítésével minden gyermek megérti: te kértél szomszédodtól ceruzát, nem adott; ma ő kér tőled tollat; ha azt válaszolod: te sem adtál, én sem adok, akkor vétesz a לֹא תִקֵּם ellen; ha azt válaszolod, te ugyan nem adtál, de én adok, akkor vétesz a לֹא תִטֵּר ellen. Héberül zsidó gymnasiumunkban is alig lehetne ennek kifejtésére vállalkozni.

Hamarjában fél tucat példát hoztunk föl, de nem nehéz százat is találni arra, hogy a Szentírás vallásos és erkölcsös tartalmának gazdagságát, másként mint a gyermekek anyanyelvén kifejtteni nem bírjuk. Widder kifejti, hogy miként módszerbeli ellenfeleinek, neki is „vallás, imakönyv, biblia kell“. Ha nem is jelentené ki, akkor is tudja róla a magyar zsidóság. Csakhogy ivrisz beivrisz mellett a Szentírás értelmezése, az erkölcsi és vallásos felvilágosítás szűkül, megfogyatkozik, elszegényedik.

* * *

Foglaljuk össze vitánk következéseit. A legnehezebb teendő az első tanítóra hárul, akinek az a föladat jut, hogy az apró gyermeket megismertesse a héber alphabétával. Ezen a fokon a hagyományos eljárásnál tanácsosabb, célszerűbb az ivrisz beivrisz.¹ Ha ez a módszer egy év helyett kettőt követel a betűtanításnak, ezt sohse sajnáljuk tőle, — szilárdabb, tartósabb alapot vet a későbbi bibliatanulásnak, — míg az a tanuló, a ki eleinte nem tanulta meg az olvasást, gyakran a gymnasium VIII. osztályáig sem üti helyre ezt a mulasztást. Amugy is közben magyarul megbeszélhető a bibliai történet, az első osztályban Noéig, a másodikban Józsefig.

Ha a gyermek megtanulta a betűket *olvasni*, ezeknek az ismereteinek biztosítására és a későbbieknek előkészítésére szükséges, hogy megtanulja a betűk *írását* is, az u. n. quadratírást. Az erre fordítandó heteket se sajnáljuk, — évekre kihat az áldásos hatásuk. Ezentul ezen alapul majd bibliatanulásának maradandóbb része. Terjedelem szerint a legtöbbet a Szentírásból természetesen a magyar Ifjusági Bibliából fogja megismerni. De igazán sajátja az a néhányszor tíz vagy néhányszor száz szentírásbeli mondat lesz, melyet héberül fog megtanulni. Megtanulni pedig legjobban lelkiismeretes

¹ Widder Salamon, Héber olvasókönyv I. Budapest, 1921.

praeparatio útján lehet. Minden szó, melyet az osztály nem ismer, először a táblára kerül, majd onnan a diák füzetébe. Nem kell attól sem tartanunk, hogy a népiskolából a gymnásiumig ezt az eljárást megünják a tanulók, — mert hisz' amint haladnak, egyre kevesebb és kevesebb szó kerül a táblára és a füzetbe. Azután meg az eljárás módosul is: a legelemibb fokon teszem, így írják למארות יעש, később מארות יעש haladotknál, עשה מאור. A lefordítandó részeknek minden eleme legyen ismeretes a gyermek előtt; fordítani azonban mondatokat kell. Amely mondat lefordításához a gyermek ily lassú munka útján jutott, annak értelmét mélyebben fogja föl. Aki ily módon egyszer átértette Jákob fohászatát: קמנתי מכל החסדים ומכל האמת (Gen. XXXII, 11), alig felejt el többé. Ha az egyes szót megtanulták, a gondolatot megértették, akkor, kedvező föltételek esetén, lehet arra gondolni, hogy a magyar nyelvű összefoglalást kövesse héber összefoglalás is. Ezt honosította meg zsidó gymnásiumunkban Widder Salamon.

Widder helyesen érzi, hogy voltaképp a tanítóképzésnél kell az új föladatokra szükséges személyi föltételeket biztosítani: a tanítóképzőben és a rabbiképzőben. Rabbiképzőnk megértette ezt a kötelességet: elhatározta, hogy már ebben az iskolai évben megindítja hallgatóival a héber beszédgyakorlatokat.

Heller Bernát.

Fiatalkoruakra vonatkozó büntető jogszabályok.

Mellőzhetetlen mogyoróhéjban annak ismertetése, hogy nálunk — a magánjogi viszonyok roppant komplexumának rendezésétől eltekintve — a büntetőjogi terület szabályozása mily forrásokból táplálkozik. Jogszabályt létesítő tényezők a magánjogban a *törvény*, vagyis a törvényhozó hatalomnak írásbafoglalt akaratkijelentése, továbbá a nép jogalkotó szellemének folyton alakuló megnyilvánulása (*szokásjog*), azonkívül mindazok a jogszabályok, melyek a háruft felelősség alapján a kormányzó és végrehajtó hatalom rendelkezéseiben fejeződnek ki stb. *Addig* a büntetőjog egyetlen forrása: a törvény. (Nulla poena sine lege.) A XVII. század óta vajudott egy szerves törvény alkotása s miközben a büntetőjogi elemek domináns volta körül zajlottak világszerte a szakirodalmi harcok, 1880-ban életbelépett az 1878. V. t. c.-be foglalt *büntetőtörvénykönyv (Btk.)* a büntettekről és vétségekről. A szociologikus kutatások a természettudományos gondolkodás terjedésével a jogi értékelés terén kitermelték a kriminálantropologiai felfogást, mely a társadalmat az emberivel analog organizmusnak véve, a bűncselekménynél az eredményt létrehozó *feltételeket*, a bűnös személyi *motivumait* mérlegeli s nem csupán az *anyagi igazságnak* kíván megfelelni. Így következtek be világszerte a Btk. revíziós mozgalmak, melyek nálunk létrehozták a Btk. módosítását és kiegészítését magába foglaló ugynevezett *novellát* (1908. XXXVI. t. c. = *Bn.*). Ennek egyik intézményes alkotása a *fiatalkoruakra* vonatkozó jogszabályok gyűjteménye. A felelősségrevonás és büntethetőség szempontjából az ebben (15—27. §§.) foglalt rendelkezések 3 korhatárra csoportosíthatók: 1. *gyermekkoruak*; 2. *büntetőjogi felelősségre nem vonható fiatalkoruak*; 3. *büntetőjogi felelősségre vonható fiatalkoruak*.

I. Gyermekkoruak. (15. §.)

Aquinói Tamás a „*Summa theologica*“-ban a törvények possibilitásáról írva kiemeli, hogy nem felel meg ugyanazon törvény a felnőttek és gyermeknek, mert *sokat meg kell engedni a gyermeknek*, amiért büntetjük a felnőttet. Ez a gondolat vonul végig a novellán. Az első bekezdés voltaképpen a gyermek büntetőjogi felelőtleniségének legalizálása, kiindulva a gyermek akaratelhatározási impotenciájának tényéből. Tehát a *beleegyezésével* elköve-

tett cselekmény is *akarata ellenére* elkövetettnek tekintendő, melynél az illető nem bűnrészes, de tettes. A törvény intenciója tehát nem a szankció érvényesítése, hanem a *javító nevelés és megmentés* biztosítása. Bár a szövegből *expressis verbis* nem tűnik ki, értelmezése alapján két kategória állítható fel: a) akik egészséges környezetben élnek; b) akik züllésnek vannak kitéve. Az elsőben levő gyermek büntetendő cselekmény elkövetése után, bár feltételezhető a szokásos házi büntetés alkalmazása, mindamelllett jövőbeli magatartásának helyes irányba terelése céljából hatóság elé kerül, amely őt megfenyítés végett a házi fegyelem gyakorlására jogosítottnak, vagy az *iskolai hatóságnak* adja át. A második kategóriába tartozó gyermeknél már mélyrehatóbb s a családi jogokat is érintő intézkedésre van szükség. Itt az atyai (gyámi) jog felfüggesztésével a gyermek ideiglenes felvételére *gyermekmenhelybe* szállítandó. A megmentés érdekében alkalmazandó eszközök végleges megállapítása felől a hatóság dönt. Fogyatékosága a törvénynek, hogy nem konkretizálja, mely hatóság illetékes az intézkedések megtételére. Jogosultaknak tekinthető tehát a rendőrhatalóság, rendőrbíróság, ügyészség vagy a bíróság. Az elhelyezésre vonatkozó belügyminiszteri végrehajtási utasítás szerint a gyermek a züllöttség fokozatához képest nevelőszülőkhöz, vagy u. n. családi telepekre, a nehezebben fékezhető gyermek valamely társadalmilag fentartott szigorúbb nevelőintézetbe, esetleg *állami javítóintézetbe* utaltatik.

II. A büntetőjogi felelősségre nem vonható fiatalok. (16. §.)

Aki a bűncselekmény elkövetésekor életének 12-ik évét már meghaladta, de 18-ik évét be nem töltötte, az *fiatalkorú*. A testi és lelki diszpozícióknak (ösztönök és hajlamok) a külső behatásokkal szemben jelentkező ellenállása a nevelés és környezet befolyása nyomán különböző. Ha a bűncselekmény elkövetésekor hiányzott a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettség, akkor kizárandó a büntetőjogi felelősségrevonás. A bűnvádi perrendtartás 326. §. 3. bekezdése alapján ugyanily, büntethetőséget kizáró ok fenforgása esetén a bíróság felmentő ítéletet hoz, azonban épen a bűnös fiatalok érdekében hivatalból kell fogantatni a megmentő intézkedéseket. Itt épúgy, mint a gyermekkorúaknál, ismét klasszifikálhatóan magyarázandó a törvény, midőn az egyéniségtől és környezettől függően megkülönböztet a) *rákoncátlan*, b) *züllött* fiatalok. Előbbi megnyugtató környezetben él és az ellene fogantatandó intézkedések a házi, illetőleg iskolai fenyítést érintően megfelelnek a gyermekkorúakra vonatkozó szabályoknak. Alkalmazható azonban ezenkívül az u. n. *házi felügyelet*, melynek jogi természetét alább lesz alkalmam fejtegetni. Miután a fiatalok büntetése esetleg még nagyobb megrázkódtatást jelentene s minthogy a törvénynek itt még mindig nem az anyagi igazság keresése, hanem inkább az erkölcsi fejlődés megerősítése és előmozdítása a célja, csak kivételes esetekben rendel bírói végzésben megszabott nagyobb fokozatú büntetést. A második kategóriába tartozó *züllött* fiataloknál, miután a környezetében nincs kellő garancia az erkölcsi romlás lejtőjén megindult fiatalok megmentésére, házi felügyelő helyett bírói ítéletben megjelölt javító, nevelő intézetbe utalást rendel a törvény. Ez intézet már nem a gyermekkorúak részére szervezett menhely, illetve telep, nevelőszülők felügyelete alatt, hanem állami intézet, szigorúbb és tervszerűbb munkabeosztással. Időtartama a gyakorlat szerint egy évnél nem rövidebb (a kitűzött cél valószínűbb elérése szempontjából) és a 21. életév betöltésével megszűnik. Egy évi javító nevelés után a züllött, ill. züllésnek induló fiatalok, az igazságügyi miniszternek a felügyelő hatóság meghallgatása alapján adott engedéllyel két évi próbaidőre szabadon bocsátható.

III. Büntetőjogi felelősségre vonható fiatalok. (17. §.)

Azokkal a fiatalokkal szemben, akik a bűncselekmény elkövetésekor a büntethetőséghez megkivánt értelmi és erkölcsi fejlettséggel rendelkeznek, a törvény a súlyosbított represszáliák taxative felsorolt formáival kíván — épen a fiatalok jövője érdekében — fellépni. E büntetési nemek:

1. *dorgálás*, 2. *próbára bocsátás*, 3. *javító nevelés*, 4. *fogház- vagy államfogházbüntetés*.

A fokozat megválasztása a büntetés individualizációjával történik, amennyiben a bíróság a fiatalok összes körülményeinek figyelembevételével annak jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése szempontjából leghelyesebbnek látszó formát szabja meg. Hogy a novella alkalmazásában mennyire a szociális célszerűség eszméjének kizárólagossága dominál, azt a Curiának egy fiatalok ügyében hozott döntése illusztrálja, melyben megsemmisítette az alsóbíróság pénzbüntetésre szóló ítéletét azzal, hogy a büntetésnek a jellem alakítására vagy az erkölcsi fejlődés irányítására kell hatnia. Ugyanez szempontból elvetendő a hivatal vagy politikai jogok confiskálásáról szóló ítélet is.

A felsorolt büntetési formák feltételeinek és foganatosításának, valamint a végrehajtószervezet és iskolák kapcsolatának fejtegetését más alkalomra halasztjuk.

Dr. Bolgár Ferenc.

A Wesselényi-uccai hitközségi elemi- és polgári fiúiskola egészségügye az 1924/25. tanévben.*

Iskolaorvosi jelentés.

Irta: dr. Bródy Ferenc.

A vizsgálatokat az év elején kezdtem meg s december hó elején fejeztem be. A vizsgálatok az új orvosi rendtartás értelmében az iskolaorvosi szobában történtek az osztálytanítók, osztályfőnökök jelenlétében és segédkezésével. Több ízben Stern Ábrahám igazgató is jelen volt a vizsgálatoknál. Az említett új orvosi rendtartás tervezetét múlt év augusztus havában néhai dr. Waldmann Fülöppel, a fiugimnázium iskolaorvosával közösen dolgoztuk ki és terjesztettük be s a hitközség előjárósága a kebelében működő iskolaorvosoknak megküldte azzal a kérelemmel, hogy az iskola egészségügyi teendőit a tervezet alapján szervezzék meg és végezzék. Az ez évi tapasztalatok a tervezet végleges megállapítását és teljes kialakulását fogják elősegíteni.

A tervezet szerint a tanulók egészségének érdekében teendő legfontosabb intézkedés a tanulók törzslapjának felfektetése. E törzslapba belepillantva évről-évre meggyőződést szerezhetünk a tanuló testi és lelki állapotáról: annak fejlődéséről vagy a fejlődés elmaradásáról. Már ez az egy adat is eléggé mutatja az iskolaorvosnak azt a fontos ténykedését, hogy reá mutathat a tanuló esetleges testi vagy szellemi defectusainak okaira s a tanulót az iskolából való kilépésénél a pályaválasztás nehéz és igen bonyolult kérdésében hathatós és az egész életet helyesen megalapozó tanáccsal láthatja el. Ez a rendszer a művelt nyugoti országokban mindenütt, a legkisebb falvakban is, évtizedek óta alkalmazásban van s a tapasztalat megmutatta, hogy mennyire bevált a tanulónak későbbi érvényesülésében és boldogulásában. Elődöm, dr. Waldmann Fülöp orvos — éleslátásával — már évekkal ezelőtt bevezette iskolánkba ezt a rendszert, amelynek kitünő eredményét lépten-nyomon tapasztaljuk. Meg kell még jegyezni, hogy a külföldi országok egy-egy orvost teljesen lefoglalnak az iskolák számára s így az orvos — oly fizetés

* Szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy a Pesti Izr. Hitközség több iskolájának egészségügyi szolgálata a fenti cikkben megjelölt elvek alapján van, egyöntetűen meg-szervezve.
(A szerk.)

mellett, mely részére a megélhetést biztosítja — egész idejét az iskolának szentelheti. Egy, már 600—700 tanulóból álló iskola pedig — ha az orvos fent vázolt működését lelkiismeretesen és kimerítően akarja végezni — teljesen lefoglalja az orvos egész idejét. Minálunk a helyzet az, hogy azt az orvost, ki az iskolaorvosi állást és a vele járó lelkiismeretes munkát vállalja — kell, hogy magánprakszisének ellátása és megélhetési gondjai mellett egy ideálisabb, altruisztikus szellem vezérelje. Ama reményemnek adok kifejezést, hogy nemsokára eljön az az idő, mikor mi is meghozhatjuk gyermekeink egészsége érdekében mindazokat az áldozatokat, melyek későbbi boldogulásuk szempontjából elsőrendű fontosságúak.

Minden tanulót teljesen lemeztelenítve vizsgáltam meg, megállapítva először magasságát, súlyát és mellbőségét. Ez adatok alapján kiderült, hogy milyen fejlettsége van a tanulónak és úgy találtam, hogy az *elemi* osztályokban *jól fejlett* tanuló van: 134 és pedig:

	Ia.	Ib.	Ila.	Ilb.	IIla.	IIlb.	IVa.	IVb.
	15	7	18	16	14	15	20	29
közepesen fejlett tanuló van: 116.	12	18	13	13	19	12	17	12
gyengén fejlett tanuló van: 41.	3	8	7	7	4	4	4	4
feltűnően gyengén fejlett tanuló van: 14.	1	2	1	2	0	3	4	1

Ez adatok azt mutatták, hogy a tanulók a kedvezőtlen gazdasági viszonyok dacára jól fejlettek, mert a jól és közepesen fejlettek száma 250, míg a gyengén fejletteké 55. A gyengén fejlett tanulók között vannak rosszul táplálkozó, vérszegény gyermekek; ezek száma 30, az angolkórosoké 32.

A rossz táplálkozás és antihigiénikus lakásviszonyok következményének kell tulajdonítanunk a *mirigyeket* is. Azt találtam, hogy kitapintható hónalj-, nyak- és lágyékmirigye van kisebb, vagy nagyobb mértékben 14 tanulónak. Az angolkóros, vérszegény és mirigyos gyermekek között volt: 5 tüdőhurutos és 14 tuberkulózisra hajlamos; nyílt tuberkulotikus gyermek egy sem volt. A test küllemét tekintve bőrbeteget nem találtam, ellenben testi tisztaság dolgában kifogás alá esett 16. Ugy ezeket, valamint azokat a gyermekeket, szám szerint 60-at, kik hiányosan tisztálkodnak, vagy otthon a tisztálkodáshoz megfelelő eszközeik (szappan, fürdőszoba) nincsenek és fürdésre jelentkeztek, a tornaterem vetkőző szobájában lévő autogejszir segítségével — az illető tanulók tornaórája előtt — zuhanyozás útján megfürösztöttük az iskolaorvos és a tornatanár ellenőrzése mellett. Eltekintve a fürdés higiénikus értékétől, edzés szempontjából is hasznos ez a tanulókra, mert jól leszappanozzák és ledörzsölik egymást. Ez az eljárás — azt hiszem — mindenestre nagy lépést jelent az iskolafürdő intézményének megvalósítása felé.

Érzékeny idegrendszert és idegességet találtam 18 esetben. Ennek okát a mai viszonyokban, az erkölcsök nagyfoku hanyatlásában és a helytelen házi nevelésben kell keresni. A mai gyermekek akaratosak, engedetlenek, makacsok, viszont a szülők elnézők, puhák, határozatlanok.

Szervi szivbajos gyermeket egyet találtam, a IIIb. osztályban. Nagy mandolája, avagy garatmandolája van 52 tanulónak. Közöttük nagy számmal vannak olyanok, kiknek mandoláit — minthogy részben nehéz légzést okoznak, részben a gyermeket fejlődésében akadályozzák — el kell távolítani. Ily esetben a tanuló szüleit figyelmessé tettem a fenti körülményre. Több tanácsomra a műtétet végre is hajtották, de voltak oly szülők is, kik figyelmeztetés dacára sem igyekeztek gyermekeiket megszabadítani a tátott szájjal való légzéstől, úgy, hogy a jövőben ennek keresztülvitelét erélye-

sebben fogom megsürgetni. Gerincgörbületet, avagy hanyag testtartást 9 esetben találtam. Az arra szorulókat svéd tornára utasítottam.

A szem fénytörési rendellenességét (rövid, vagy túllátást) 40 esetben találtam és pedig:

Ia.	Ib.	IIa.	IIb.	IIIa.	IIIb.	IVa.	IVb.
3	2	5	2	6	5	7	10

E tanulók egy részét szakorvosi vizsgálatra küldtem, s ott rendelték el részükre a szemüveget; más részük már szemüveget visel. Vannak olyanok, akik kényelemből avagy feledékenységből elhanyagolják a szemüvegviselést. A szegényebbek akárhányszor anyagi okokból nem vásárolják meg a drága szemüveget. Valóban nagy jótéményt gyakorolt a Klein Dezső optikus-cég (IV. Kecskeméti-utca 14.), hogy arra szoruló szegény gyermekeknek már több esetben díjmentesen szolgáltatott ki szemüveget és megígérte, hogy a jövőben is készségesen meghozza ezt az áldozatot.

Egyes esetekben a padban való elültetésre is megadtam a kellő utasítást.

Szemhurutot 3 esetben találtam. Trachomás szembetegség nem fordult elő.

Beszédhibás (dadogó, pösze, selypítő, „r“-törő) van 9.

Egyéb elváltozások: lágyéksérv 1, operált lágyéksérv 3, nagyothallás 1, sziklacsont-műtét utáni heg 2, elhízott 3, gacsos térd 1, rejtett heréjűség 2, lólábtartás 2, lúdtalp 8.

Az év folyamán fertőző megbetegedés volt: skarlát 8, kanyaró 31, bányahimlő 24, diphteria 1. Kitiltatott a családban előfordult fertőző betegség miatt 17 tanuló. Minthogy a kanyaró nagyobb számban lépett fel a IIa. és Ib. osztályokban, a tisztiorvos rendelkezése a IIa. osztályt 1924. szept. 27-től okt. 9-ig, az Ib. osztályt okt. hó 10—21-ig bezártuk és alaposan fertőtlenítettük.

A *polgári* osztályokban jól fejlett tanuló van 128 és pedig:

Ia.	Ib.	IIa.	IIb.	IIIa.	IIIb.	IVa.	IVb.
12	6	27	16	14	19	15	20

közepesen fejlett tanuló van: 136.

16	18	19	21	21	13	13	9
----	----	----	----	----	----	----	---

gyengén fejlett tanuló van: 57.

8	7	4	11	6	3	8	8
---	---	---	----	---	---	---	---

feltűnően gyenge tanuló van: 17.

2	3	4	2	1	2	2	1
---	---	---	---	---	---	---	---

Végeredményben a jól és közepesen fejlettek száma 260, a gyengén fejletteké 74. Az egyes kórfajtákat tekintve van: vérszegény 72, angolkóros 59, mrigyes 42, tüdőhurutos 6, tuberkulózisra hajlamos 32.

Ha ezen számokat összehasonlítjuk az elemi iskolai tanulók között fennálló ugyanezen kórfajták számaival, sajnosan kell tapasztalnunk, hogy az a hosszú idő, melyet a tanuló az iskola zárt levegőjében s otthon a sokszor tulzsufolt lakásokban tölt el, progresszív módon fejleszti ezen alkati bajokat.

Minthogy a szabadban való tanítás nálunk szóba sem jöhet, a nagyszünetet kell felhasználni a gyerekek megerősítésére. Nagy jótéményt gyakorol az Izraelita Szünidei Gyermektelep Egyesület és az OMIKE nyaralattási akciójával. Szomorú azonban, hogy kellő anyagiak híján meg van kötve e jótékony intézmények keze, és nem részesíthetik az összes nyaralásra szoruló, szegény gyermekeket az áldásos nyári üdülésben. Ez az oka annak, hogy iskolánkra eső kvóta szerint csak 36 gyermeket tudott iskolánk igazgatója elhelyezni. Így aztán nem is csoda, ha azon gyerekek betegségei — kiknek a nyaralásra feltétlenül szükségük volna s azt évről-évre nélkülözik — rohamosan progrediálnak.

Az emelkedő osztályok, miként azt már régebben Hermann Cohn,

boroszlói professzor kimutatta, progressziv módon fejlesztik a szem fénytörési bajait. Így

Ia.	Ib.	IIa.	IIb.	IIIa.	IIIb.	IVa.	IVb.
7	8	15	14	9	8	8	16

vagyis a polgári iskolában összesen 85 tanuló szenved látászavarokban. Trachomás vagy egyéb fertőző szembaj nem volt.

Pizskosnak találtatott 32 tanuló. Ezek az iskolafürdőben rendszeresen tisztálkodtak.

Érzékeny idegrendszer 24; szervi szivbaj 5; nagy mandola 83; gerincgörbület, avagy hanyag testtartás 23; degenerált typus 14; beszédhibás 7; köldöksérv 1; lágyéksérv 7; hypos padiusis 1; ichthyosis spl. 1; sziklacsont műtét utáni heg 3; paralysis infant. 1; elhizás 6; gacsos térd 4; eccema 1; hajhullás 1; rejtett heréjűség 6; lóláb 1; veleszületett csipőizületi ficam 1; ágybavizelés 1; favus 1; műszemet visel 1; gégehurut 2; ludtalp 35; prurigó 3.

A torna, rajz és ének alól való felmentésekre vonatkozó előterjesztésemet az iskola igazgatóságának idejekorán megtettem.

Egy 16 pontban foglalt figyelmeztetőt köröztettem az osztályokban az osztályfőnökök után ily cím alatt: „Mit kell tenni a tanulóknak egészségük megóvása céljából?”

Mult évben a cserkészek és az Ifju Vörös Kereszt Egyesület tagjai részére a délutáni órákban egy „első segély” kurzust tartottam.

Ötvös Károlyné iskolanővérnek adott esetekben a szükséges felvilágosításokat megadtam.

A pályaválasztást megelőző vizsgálatokat idén — épúgy, mint tavaly — meg fogjuk tartani.

Iskolafogorvosi intézményünk Dr. Reich Lajos fogorvos ur önkéntes vállalkozása folytán valóra vált. Nagy a száma azon rossz fogazatu tanulóknak, kiknek fogait — egyéb elfoglaltsága mellett — sem lankadó munkakedvvel meggyógyította. Remélem, hogy ezen fogorvosi intézményünket mind jobban és jobban kiépíthetjük.

Hetenként (szerda délelőtt) a szülőkkel, illetve hozzátartozókkal egyéni megbeszélést folytattunk, s őket egészségügyi tanáccsal láttuk el. Ezt az eljárást a jövőben még intenzívebben fogjuk kultiválni, főleg oly esetekben, mikor a szülőnek nincs tudomása a tanuló betegségéről, vagy pedig a tanulóknak nincs orvosa otthon, aki őt megvizsgálná és tanáccsal ellátná. Néhány esetben első segélyt nyújtottam (rándulás, üvegszilánk okozta sebzés).

Junius hó 11-én Stern Ábrahám igazgató úr elnöklésével szülői értekezlet volt, amelyen a pályaválasztás irányításának medico-pedagógiai és pszichológiai módjáról tartott előadásomban arról értekeztem, hogy miként ébresszük fel és fejlesszük gyermekeinkben a pályaválasztás kérdése iránti érdeklődést és hogy befolyást gyakorolhatunk-e rájuk élethivatásuk kialakulása tekintetében. Hangsúlyoztam továbbá a szülők és iskola közötti szorosabb kapcsolatnak ápolását. A szülői értekezlet az iskola tornatermében folyt le, mely zsufolásig megtelt érdeklődő szülőkkel, kik azután részt vettek az előadást követő eszmecsereben is.

Az év folyamán eddig *fertőző* megbetegedés volt: skarlát 23, kanyaró 3, bányahimlő 3.

Kitiltatott a családban előfordult fertőző betegség miatt 8 tanuló.

Agyhártyagyulladásban meghalt 1 tanuló.

Minthogy a fővárosban fellépett náthaláz következtében tanulóinknak mintegy 30%-a megbetegedett, a tisztiorvos úr rendeletére f. évi február hó 23—28-ig az iskolát bezártuk s ezen idő alatt az egész iskolaépületet igen alapos takarítás és dezinficiálás alá vettük.

Ami a tanításnak 9 órakor való megkezdését illeti, azt a tapasztala-

tomat óhajtom leszögezni, hogy az nagy lépést jelent a tanulók idegességének leküzdéséhez. Indokolja ezt a szervezeten gyenge tanulók nagy száma is. Határozottan tapasztalható volt ez intézkedés kedvező hatása. A gyermekek nyugodtabbak, éberebbek, felfogó képességük élénkebb. Az a reggeli kapkodás, mely a télvíz idején való korai felkeléssel, s az iskolából való lekéséstől való félelemmel járt és nagyban fokozta a gyermekek idegességét, megszűnt. A reggeli hosszabb alvás és nyugodtabb készülődés jótékony hatással van a gyermekek egész szervezetére.

Ha végigtekintünk adatainkon, akkor azt a következtetést kell levonnunk, hogy tanulóink egészségi állapota a mai gazdasági viszonyokhoz képest eléggé kedvező, ugyanis 639 tanuló közül a jól és közepesen fejlett tanulók száma 510 = 80%, a gyengén fejlett tanulók száma 129 = 20%.

Jelentésemet befejezve, hálás köszönetemet fejezem ki iskolánk igazgatójának, aki a pedagógustól várható legnagyobb hozzáértéssel és szeretettel kísérte vizsgálataimat és személyesen vett részt azokban, ismerve és méltányolva az orvosnak az iskolában való fontos és nélkülözhetetlen szerepét.

Köszönetemet fejezem ki a tanári kar minden egyes tagjának, kik a tanulók iránti szeretetből fakadó ügybuzgósággal voltak szivesek engem orvosi hivatásomban támogatni.

A gyengeelméjűség és a gyengetehetségűek iskolája.

Írta: Bókai Farkas.

A természet- és orvosi tudományok igen érdekes témája a *degeneráció* kérdése, a fajnak egyéneknél és családoknál tapasztalható testi értékdeklasztáltsága, mely az embernél szellemi értékcsökkenéssel jár együtt.

Minket, pedagógusokat, az ember degenerációjának kérdése érthetően érdekel.

Szegény gyöngelméjűek! Környezetüknek tájékozatlansága, tudatlansága külön is szerencsétlenségük. Igen sok tanult ember sem tudja, hogy Magyarországon a súlyos betegek részére ápolóintézetek, a képezhetőek részére megkülönböztetett iskolák állanak rendelkezésre. Mennyi bajt és szerencsétlenséget előzhet meg, mennyi szülő keserű gondját enyhítheti a hivatását szerető pedagógus egy kis informáltsággal!

A kulturélet fejlődésével nő a pauperizmus, terjeszkednek a népbetegségek s egyidejűleg szaporodik a gyengetehetségűek száma is.

Bárdolatlan, ősi korszakok társadalmában jaj volt a gyengéknek, az élet harcában alulmaradtaknak. Ezzel szemben a mai humanisztikus korszakot éppen a megértő irgalom, a *szeretet* jellemzi a gyengékkel szemben. Hiszen láthatjuk: a legősibb korok hordaéletének mintájául szolgáló jelenkori eszkimó és ausztrál törzsek minden lelki emóció nélkül elhagyják éhínség idején az agg szülőket, de gyakran fel is falják őket szavahihető utazók elbeszélése szerint. Róma büszke polgára nemcsak rabszolgáját, hanem feleségét és gyermekét is eladhatta, vagy éppen meg is ölhette, ha ezek — szerinte — ily bánásmódra rászolgáltak.

Ennek a világnak csak a feltámadt emberi szeretet és az élet jogának tisztelete vethetett véget. S ha körülnézünk a mai társadalomban, kétségtelenül a mi szegény alsórendű testvéreinket, a gyengeelméjűeket kell társadalmunk legszánandóbb, szerető támogatásra leginkább rászorult tagjainak tartanunk.

Utitalan utakon kóborolva, városok és falvak poros uccáin ödöngve, gyakran kilökve s az érzéketlenek gúnyröhejétől kísérve, láthatók e szerencsétlenek, homlokukon a Káin bélyegével.

És azután felnőnek, senkitől meg nem értve, hogy mint társadalom-

ellenes, gyűlölt vadak szükségszerűen gonosztevőkké váljanak. Ilyen állapotban kerülnek legtöbbször az államhatalommal érintkezésbe, mint tolvajok, zseb-metszők, gyilkosok és gyujtogatók.

Mennyire igaza van a nemes filozófusnak és igaz emberbarátnak, az angol lord *Lubbocknak*, aki a bűnbeesettekkel foglalkozva, statisztikailag kimutatja, hogy a bűnözőknek körülbelül hetvenszázalékát, — akik a tanulatlan, befolyásolható gyengeelméjük társadalmából regrutálódtak, — meg lehetett volna menteni a társadalom részére, ha a társadalom a bűnöket megelőzve, börtönök helyett több iskolát épített volna.

Megszívlelésre méltó, mélységes igazság a tudósnak ez a konzekvenciája a ma társadalmáról.

A gyengeelméjűt s más egyéb terhelt (vak, süket) egyént a *gyógypedagógus* oktatja. A született gyengeelméjűn az orvos nem segíthet, csak meglevő képességeit fejlesztheti a szakavatott pedagógus. Ahány gyengeelméjű van, annyiféle lehet bajuknak forrása. Az elme gyöngeség oka a központi idegrendszer megbetegedése. Ennek nehéz megközelítése elég baj az orvosra nézve, de baj az is, hogy a betegségnek *határozott* külső jelei nincsenek. Sokan a koponya méreteltéréseiben (mikromakrocephalia) stb. vélik a baj okát. De előfordul, hogy a beteg koponyája teljesen normális. Gyógyításával ma már nem is kísérleteznek, leszámítva az agyvizenyő és az epilepszia betegségének néhány esetét.

A legszembetűnőbb sajátságuk általánosságban: a lelkiműködésben nyilvánuló önállóság hiánya.

Ezt véve alapul, felosztjuk őket *idiótákra, imbecillekre és debilekre*, vagyis gyenge felfogásuakra.

Az *idióták* csoportja a legszomorubb köztük. Gyakran láthatjuk, mint mennek neki az uccán embernek, oszlopnak az akadályt appercipiálni nem tudó *képezhetetlen* idióták. Piszkosak, szennyesek a leggondosabb ápolás mellett is, mert hólyag- és bélhűdésükkel együtt jár a testi szükséglet érzetének hiánya. Kényszerű ritmusos mozgásuk (tapsolás, hajlongás, kopogás stb.) megakadályozhatatlan. A *képezhető idióta* 5–8 éves korában kezd el gagyogni. Három-négy év után fejlődésük végleg megáll. A hála, öröm, szomorúság stb. érzelmek ismeretlenek előttük. *Állandó felügyeletre, zárt intézeti ápolásra szorulnak.*

Az *imbecillek* érzékszerveinek vizsgálatánál nagyobb hiányokat nem igen tapasztalhatunk. Ösztöneik s indulataik ellenállhatatlanul vezetik az *erkölcsi színvakságban* szenvedőket, a gonosztevők e született eszközeit.

A *debilek* (gyöngye felfogásuak) már önálló életre nevelhető, rendszerint érzékeny egyének. Bajuk vagy veleszületett, vagy a fiatalság éveiben szerzett. Képzettársításuk lassú, logikátlanságuk a *számolásban* feltűnő. Iskoláikban még a *taikus* is hamar felismeri a *flegmatikus* és az ingerlékeny *szangvinikus* típust. Ide rendszeren már az elemi iskolákból kerülnek, ahol rendszerint évekig sem tudnak megbirkózni egy osztály tananyagával. A *kisegítő iskola*, ahol összegyűjtik őket, Magyarországon nem régebb harminc évesnél. Budapesten körülbelül husz éve állanak fenn. Ez iskolafajtában a tanító igazán nem lehet „szemfényvesztő könyvmoly, aki a legnagyobb körülményességgel merül el iskolás tanulmányaiba, hogy azt itt felszínre hozza s a gyermeknek tovább adhassa.” Ha nem látná be, hogy egyéni munkát kell produkálnia, a gyermekanyagnál tapasztalt eredménytelenség hamar erre a belátásra kényszerítené.

Knut Hamsun, a nagy északi író szavát idéztem egy most elém került új munkájából, ahol keserű szavakkal emlékezik meg a régi gyerekverő műhely drilles oktatásáról.

A legmodernebb, a legkivánatosabb munkaiskola típusa a *gyenge-tehetségűek kisegítő iskolája*. Praktikusság, célszerűség jellemzi a tantervét s

kéziiparra előkészítő kézügyesítő gyakorlatát. Itt nem találná fel a keserű iskoláskorára emlékező író azt az iskolát, amely „pokollá vált a gyerekekre nézve.“ „Itt nem vénülnek meg kedélyileg a szabadulás idejéig s nem lesznek félig vakokká, itt nem a régi szellem él, mely meg akarja tanítani a tanulót a világ minden tudományára, hogy végül azt, amit tanultak, nagyobbbrészt elfelejtsék, mint a hogy elfelejtik, hogy a sárgarépának nincs kelyhe.“

A gyógypedagógusnak a szív emberének kell lennie elsősorban. Szakmája kényszeríti a legfejlettebb pedagógiai eredmények figyelemmel kísérésére s az ideggyógyászat s elmekórtan folyton növekedő ismereteinek megszerzésére. A jó tanító, a művelt pedagógus e helyütt kimondhatatlanul sokat használhat a szociális közösségnek.

Nem felejttem el sohasem, hogy mily keserves volt például tizenhat évvel ezelőtt itt Budapesten a Ferenc-városi kiségitőiskolának megnyitó éve. A szülők zúgtak, fenyegetődtek a folyosókon, hogy így meg amúgy, nem engedik az ide bekényszerített harminc gyereket „a hülyék iskolájába.“ Hiába volt minden rábeszélésem, hiába a sok megnyugtató szó, a kedélyek csak akkor csillapodtak le, midőn két kis szőke golyvás iker-kretén fiucska közül az egyik, K. István, aki eddig anyja kötényébe kapaszkodott, a közhangulat hatása alatt elém ugrott, nyelvét rám öltve, számfüzet mutatott s meredt szemekkel felém bödült: Be—e—e! Jóízűt kacagtam a jeleneten, megveregettem a kis Pistuka szőszke fejét s csodálkozásomat fejeztem ki anyja, egy, a vidékről Pestre került szájas asszonyság előtt magzatja színész talentuma felett. Öccse, az előbb még szepegő kis golyvás Éliás, a tisztiorvos égő cigarettáját csente el beszélgetésünk ideje alatt a vizsgáló bizottság asztaláról s a lépcsőház korlátján villámsebessen lecsúszva, a kapuból hányt fittyet az üldöző iskolaszolgának.

— Ilyen okos gyerekeket megbuktatni! Háromszor megbuktatni az elemi első osztályában! — idéztem komoly arccal a nyelves asszonyságnak, a csemeték öntelt mamájának előbb elhangzott szavait.

Derűs kacagás, hahotázás váltotta fel a szülők nyugtalanságát. A felvételi vizsgálat nyugodtan folyt tovább, most már minden zavaró körülmény nélkül.

S folytak az évek kemény munkában! Isten segedelmével ember lett a kétségbeesett napszámosasszony *beszédnéma* fiából, K. Lajcsiból, akit egy állami intézet igazgatója, mint *képezhetetlen hülyét* ajánlott be a budai foglalkoztatóba. Igaz, egy szó kiejtését sem tanulta meg a keze alatt két év alatt Lajcsika; de hogy is fedhette volna fel a derék kartárs, ötven gyermekkel dolgozva, hogy a nagyoktól való páni félelem teszi némává a kis fiút. Derék tanuló lett osztályomban e fiucska s nekem jutott az öröm, hogy kibonthattam kitűnő rajz- és formaérzékét. Jóbarátom lett a kis *imbecil*; de ez nem gátolta abban, hogy két tavaszi napot elcsavarogva, háborút ne kezdjen egy nagyobb gézengúzzal, aki rajzsínnel beszakajította a koponyáját. Otthon a megriadt vitéz engem tett meg a baj okozójának.

— Ej, ej, Lajcsika, — mondtam másnap kis barátomnak, — nem szép dolog a hazugság. Hiszen iskolában sem voltál tegnap. Legalább gondolkoznál . . . Ne nézz oly csunyán rám, haragszol talán valamiért?

— Persze; hogy haragszom!

— Miért?

— Hagyjon . . . ne „buzeráljon“*, azért haragszom.

K. Lajos úr ma derék szobafestőmester.

Derék cipészlegény lesz D. Miskából is, akit tizenegy éves korában cipelt be édes anyja a kiségitő iskola második osztályába.

* Pesti argot szava. Az Ingerlés szó értelmét fedti.

Érdekes alakja volt osztályomnak a közelmúlt években a „csavargó” Sz. Lujza, egy rendőrtiszt fejlett, erős debil lánya.

Mostohaanyja volt. Keservesen panaszkodott a nyugtalan, napokat kószáló, sokszor éjszaka is elmaradozó lánykára.

Összeverve jött egy nap az iskolába. Épen több napot mulasztott.

— Látom, látom, mit kaptál, — fordultam feléje szemrehányóan. Már nem is kérdezem, hogy mi történt veled.

— Oh, bácsikám, — borult zokogva a kezemre a kis lány. — Sajnáltam szegénykét, megnéztem a város végén, ahol járt szegényke . . .

— Kiről beszélsz, kis lányom?

— Hát *Hófehérkéről*.

— De te három napig azt is mondtad a bolgár kertészeknek, hogy árva vagy, hogy hazulról elkergettek . . .

— Hát *ő* nem volt árva, *őt* nem kergették el? . . .

— Asszonyom, — szólottam másnap az anyához, — én nekem soha nem volt panaszom a kis lányra. Bőven mesél, mesél a gyerek, mások hazudozónak mondanák, de én megnyugtathatom Önt: csak *hallható* a gyerekes fantáziájának a működése.

— Dolgozik otthon a kis lány?

— Dehogy! Két cselédem is van.

— Dolgoztassa egy kissé fizikailag s meglássa asszonyom, fantasztikus gondolatai, hazudozása, csavargása el fog maradni. Az anya megpróbálta. Szavam teljesedett.

Úton-útfélen találkozom nap-nap után az én volt hálás tanítványaimmal. Érzem: munkám, igyekezetem mélységes benyomást, egy hosszú életre szóló hatást váltott ki belőlük. Megerősíti e feltevésemet a szemüknek mindig mosolygó, szótlán kérdése: Maradt-e még valami részemre a régi szeretetből? Mert lásd: Én még most is szeretlek.

Szeretet és igazságosság! E két tulajdonság jelenléte a pedagógus egyéniségében munkájának félsikerét már is biztosítja, mert kialakul általuk tanító és tanítvány között az a lelki rokonság, mely sok esetben a vér kötelékénél is erősebb s egyes esetekben a legbensőségesebben fűzi egybe a sors által összehozott embereket.

— TÁRCA. —

A recepció uttörői.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Irta: Palágyi Lajos.

Tekintetes Szerkesztő úr!

Kivánsága szerint készsággel írom meg, amit a recepció történetéről tudok s ami szerepem benne volt. Feljegyzéseim, nyomtatványaim, u. n. hiteles adataim nincsenek, csak azt írhatom meg, ami a három évtized előtt történekből emlékezetembe vésődött s amit az események lényegének merek mondani.

Akkor, a híres véderővita lezajlása és Tisza Kálmán miniszterelnök bukása után az *egyházpolitikai reformok* ügyét vetették fel a szabadelvűpártban, mely a Ferenc József-térre néző régi Lloyd-épületből kormányozta Magyarországot. E reformtervek, melyek nagy izgalmat keltettek az egész országban, a polgári házasság s az állami anyakönyvvezetés megvalósítását követelték. Mert tudnivaló, hogy akkor még a magyar állam a maga polgárainak születéséről, házasságáról és haláláról nem vezetett anyakönyveket,

— e munkát helyette a különböző hitfelekezetek végezték. A házasságkötések is csak egyházi férfiak előtt történhettek s így csak olyan felek házasodhattak, akiket a lelkészek a maguk egyházi szabályzatai szerint megeskethettek.

A felmerült reformtervek megvalósítása során sok válságon ment keresztül a szabadelvű-párt, páriszakadások, miniszterbukások, a királlyal és a katolikus egyházzal való összeütközések történtek.

Akkoriban egy fiatal magyar írókból álló csoport körében az a terv érlelődött meg, hogy az egyházipolitikai reformtervek sorozatát *még egy javaslattal gazdagítja*, még pedig a zsidó vallás recepciójának javaslatával. Mert hazánkban az államilag befogadott, elismert, recipiált vallások rendszere áll fenn. Eszerint egyes vallásokat az állam az elismert vallások sorába vesz s azoknak közjogi helyzetet biztosít, más vallásokat ellenben csak megtűr. A zsidó vallás még akkor csak megtűrt vallás volt, mint ahogy — ha jól tudom — a baptista vallást ma is csak tűri államunk.

A tájékozatlanok ma is igen gyakran összetévesztik a zsidó vallású *polgárok* egyenjogosításának, *emancipációjának* már hat évtized előtt megvalósult törvényét, a zsidó *vallás recepciójának* három évtized előtt támadt törvényével. Ezért kell nyomatékosan hangoztatnom, hogy a fiatal írók, akik e javaslatot fölvetették, nem a zsidó vallású egyéneknek akartak valami újabb jogot adatni, hanem vallásuknak kívántak elismertetést, megbecsültetést szerezni. S ebben a törekvésükben sem csupán a vallásuk iránt való szeretet vezette őket. A magyar állam nemzeti erősödésének vágya égett lelkükben, s midőn vallásuk elismertetéséért szálltak sikra, egyházukat a magyar nemzeti ügy egyik erős támaszává, pillérévé akarták tenni. Ugyanis a recepciót *csak első lépésnek tekintették a zsidó hitfelekezet önkormányzata, autonómiája fele*. Magától értetődőnek gondolták, hogy — ha a magyar állam a zsidó vallást az állami vallások sorába veszi, gondoskodni fog arról is, — mintahogy a többi államilag bevett vallással történt — hogy a zsidó hitfelekezet egységes országos önkormányzatot kaphasson. Így a zsidó, mint például a református hitfelekezet is, a magyarság és nemzeti erő fontos tényezője lesz.

A fiatal írók, akiknek körében e gondolat fölmerült, addig sohasem foglalkoztak felekezeti ügyekkel, a legtöbben közülök magyar poéták voltak, — hatalom befolyás nélkül való független bohémek. Közülök csak egy, *Vázsonyi Vilmos* lelkesült a politikáért s ő már fel is tűnt a véderő vita során, mint kiváló ifjusági szónok, de felekezeti ügyekkel ő sem foglalkozott addig. A recepció politikai ügyében ő volt az ifju csoport lelke, — bennünket többieket az ő rendkívüli heve, éles elméje ragadott magával, hogy egy előttünk ismeretlen téren segítő társai legyünk. Én különösen szerettem őt s nagyra tartottam politikai lángelméjét és az elsők egyike voltam, aki megírtam róla, hogy igaz nagy politikus lesz. S ha nem a költői hivatás vonzott volna engem, hanem a politika, mindvégig mint az ő követője harcoltam volna az ő oldalán. De így később csak távolból neki sikert kívánva nézhettem útját, mely a politikai hűség útja, kezdettől mindig a nemzeti demokrácia ügyéért küzdő rendületlen jellemű és nagy szellemű férfi pályája.

Mellette a csoport tagjai közül a boldogult *Szabolcsi Miksát* említem, ki ugyan nem volt poéta s nem is akart lenni, mint a többi mind: — de lapját, az Egyenlőséget bocsátotta az ügy rendelkezésére s buzgóságot, szellemi erőt és áldozatot nem kimélve, elévülhetetlen érdemet szerzett a recepció körül, mely nélküle meg nem valósulhatott volna. S neki volt legkényesebb és legnehezebb a helyzete, mert lapja létét kellett az ügyért kockáztatnia, szembe szállván hitfelekezetünk nagybefolyásu vezéreivel.

Ugyanis a zsidóságot akkori vezetői, élükön *Wahrmann Mórral*, a pesti izr. hitközség elnökével, a kormányzó Szabadelvű párt egyik tekintélyével, minden tőlük telhető módon ellenezték a recepció tervét.

Nem akartak a kormány s kormányzópártnak újabb nehézségeket szerezni, — úgy vélekedtek, hogy az egyházpolitikai reformok a recepció nélkül is — elég bajt és válságot szereztek már a kormánynak és pártjának. Velük szemben mi fiatal írók úgy vélekedtünk, hogy az a politikai hajó, mely az egyházpolitikai reformokkal minden zátony és vihar ellenére útnak tud és mer indulni, rakományán felül még a recepciót is révbe viheti.

Azt hiszem, hogy felekezetünk akkori óvatos vezetőit a politikai felfogáson kívül még bizonyos érzékenység is hangolta tervünk ellen. Kínosan érintette őket, hogy fiatal írók az ő megkérdésük nélkül ő helyettük próbáltak gondolkodni és cselekedni. Pedig mi nem akartunk nélkülök eljárni, nem is járhattunk volna el, hisz őket kellett elsősorban megnyernünk, hogy a recepció egész hitfelekezetünk óhajaként kerüljön a közvélemény elé.

Többszöri tanácskozás és megbeszélés után — az egyik összejövetel Márkus Dezső bíró lakásán történt — az egész ifjú gárda mint küldöttség kereste fel Wahrmann Mórt Akadémia-utcai lakásán, hogy álljon a mozgalom élére. Minek irjam le a fogadtatást, melyben részesültünk? Wahrmann Mór tájékozatlan volt, — hitközsége és pártpolitikai ügyei közepette nem volt tudomása arról, hogy az a fiatal csoport, mely őt fölkereste s mely önzetlenül közügyben buzgólkodott, olyan, már jónevű és magas törekvésű írókból áll, kiknek még az elutasítást is kellő formában kellene tudtul adnia. Különös érzések közt távoztunk az elnöktől, aki a vezetése alatt álló felekezet nagy ügyét még megbeszélésre sem méltatja; — Vázsonyi szavára elhatároztuk, hogy nélküle s az összes vezetők ellenére valósítjuk meg a tervet.

Ekkor kezdődött agitációnk a sajtóban, a közéletben. Megmozgattuk a társadalmat, akarásra birtuk a fiatalságot, színvallásra kényszerítettük a politikusokat s nagy gyűlést hívtunk egybe a hitközség termébe. Ma csodálkozom, hogyan rendelkezhattunk mi az elnökség ellenére a hitközség termékével? A nagy szervező munkából én, mint a végrehajtó bizottság tagja becsületesen kivettem részemet.

A nagygyűlésen — hivatlanul megjelent Wahrmann is és vele hitfelekezetünk többi vezetője. S mily fordulat! — az egész közvélemény nyomására már ők kivántak a mozgalom élére állani. Már nem volt akadály, nem volt mérlegelés csak egy óhaj: a recepció megvalósítása. S a kormány sem állt többé ellent és megvalósult a törvény.

S ennek a törvénynek nagy a jelentősége. Ma is később is, mindenkorra azt jelenti, hogy hazánkban a zsidóság nemzeti egyház, — melynek kötelességei vannak az állam iránt, de melynek jogai is vannak az államban.

Hitfelekezetünk önkormányzata máig sem valósult meg, — a recepció következményeit még nem vonta le sem államunk, sem hitfelekeztünk. De a törvénybe iktatott recepció *egy a világon egyedül álló* erkölcsi érték, a benső együvé tartozás, hűség és hála meg nem ingatható kötelékével fűzi a zsidó egyházat az ezer éves magyar államhoz.

Ezzel a történelmi fontosságú ténnyel szemben minden átmeneti mellőzés, bántalmazás, vagy semmibevevés csak ahoz a hullámtajtékhoz hasonlítható, mely a parti sziklát hasztalan ostromolja.

E törvény erejét bizonyítja, hogy még a numerus clausus napjaiban sem lehetett hozzá nyúlani. Élő, ható voltát pedig bizonyítja, hogy még a jelen mostoha körülményei között is valamelyes módon helyet kell adni a zsidó egyház képviselőinek az országgyűlés új tervezett felső házában. S minél inkább közeledünk a normális állami viszonyokhoz, annál szükségsebb lesz a törvény folyamánának, így az autonómiának életbe léptetése. *Csak az autonómiával együtt következhetik be a zsidó egyházban a nyugalom.*

EGYESÜLETI ÉLET.

Tudósítás

az Orsz. Izr. Tanítóegyesület központi választmányának 1925. október 20-án tartott rendkívüli üléséről.

Elnök: Schichtanz Ármin.

Jegyző: Pintér Ignác, majd Benedek Ábrahám.

Jelen vannak: Ábrányi Aladár, Adler Simon, Bárd Rezső, Bárd Vilmos, Billes Ármin, dr. Braun Salamon, dr. Cseh Arnold, dr. Deutsch Adolf, dr. Fürst Aladár, dr. Fényes Mór, Földes Lipót, Gárdos Mór, Herczeg Ármin, Herczka Gusztáv, Róna Jakab, Szabó Jakab és dr. Szegő Arnold.

Távollétét kimentette: Balla Bernát.

1. Elnök megnyitja az ülést, melegen üdvözli a választmány tagjait, köztük dr. Fürst Aladárt, ki ma először jelent meg a választmányi ülésen.

2. Jegyző felolvassa a múlt ülés jegyzőkönyvét, mely hitelesített.

3. Elnök jelenti, hogy a mai rendkívüli ülés egyetlen tárgya a titkárválasztás. Az elnökség javaslata, hogy titkáruul *Benedek Ábrahám* választassék meg, kinek hasonló munkakörben kifejtett eddigi működése garancia arra nézve, hogy a titkári teendőket megalégedésre fogja ellátni.

A választmány az elnökség javaslatát elfogadja és titkáruul egyhangulag Benedek Ábrahámot választja meg, akit az elnök szeretettel üdvözöl, sok sikert kívánva munkájához. Benedek Ábrahám meleg szavakkal mond köszönetet megválasztásáért.

Ezután elnök a választmány nevében mélyen érzett háláját és köszönetét fejezi ki Pintér Ignácnak, aki három cikluson át a legnagyobb szeretettel és odaadással intézte az egyesület ügyeit, s különösen a kommün alatt bekövetkezett válság óta mint titkár, szerkesztő és pénztáros ugyszólván egyedül viselte az egyesület adminisztrációjának minden terhét oly csekély fizetés mellett, amely munkáját igazi önzetlenségnek és áldozatkészségnek tünteti fel. Ezekért a nagy szolgálatokért adósa Pintérnek az egész zsidó tanítóság, amely nem fogja elfelejteni, hogy Pintér élete és ereje javát a tanítói közösség ügyének szentelte. Bárd Vilmos a választmányi tagok nevében különösen azt a mély szeretetet emelte ki, amely Pintért a kartársak ügyes-bajos dolgainak intézésében vezette. Pintér meghatottan válaszol a meleg hangu üdvözlésekre és igéri, hogy tapasztalataival, tanácsaival továbbra is készségesen fogja támogatni a szívéhez nőtt közös ügyet.

4. Elnök jelenti, hogy Benedek Ábrahámnak titkárrá való megválasztásával a központi választmányban egy tagsági hely megüresedett, melyre a választmány a legtöbb szavazatot nyert póttagot, Szirtes Lipótot hívja be.

5. Elnök indítványára a választmány a külföldön tanuló főiskolai hallgatók október havi segélyét 100.000, a magyarországi főiskolákon tanulók segélyét pedig 75.000 koronában állapította meg.

6. A választmány hozzájárul dr. Fényes Mór és dr. Fürst Aladár javaslataihoz, amelyek a bar-micvák, valamint a negyedik elemít végzett tanulók szokásos évvégi búcsúünnepélyének alkalmát kívánják felhasználni az egyesület jövedelmének gyarapítására.

7. *Bárd Rezső*, a pedagógiai bizottság elnöke, beszámol azokról az intézkedésekről, amelyek könyvkiadványainknak az új népiskolai tanterv alapján leendő átdolgozásával kapcsolatban szükségessé váltak. A választmány elfogadja az elnökség javaslatát, amely szerint az új ABC szerkesztésével dr. *Cseh Arnold*, az új nyelvkönyvek megírásával pedig *Pintér Zsigmond* bizassék meg.

Más tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

1925. szeptember 21-től október 20-ig befolyt tagdíjak és adományok kimutatása.

Az összegek ezer koronákban értendők.

Helyreigazítás: Almási Ignác Pestsashalom rendes tagdíjra 67.5, Bérczi Mór Tata rendes tagdíjra 20, Böhm József Kisbér rendes tagdíjra 60, Értesítőre 20 ezer koronát befizettek, mely összegek kimutatása múlt számunkból tévesen kimaradt. — A *Horovitz-*

Teitelbaum Főiskolai Otthon alapítványra: Horovitz Zsigmond Debrecen által mult számunkban kimutatott 80 ezer korona 50 ezerre értendő.

Pártoló tagdíjat befizettek: Fellner Leó Budapest 500, Kongr. Izr. Hitközség Békéscsaba 200, Váradi Miklós Gyöngyös 40 ezer koronát.

Rendes tagdíjat fizettek: I. *Budapestről*: Dr. Bacher Vilmosné 60, Bányai Leó 60, Dr. Bolgár Ferenc 60, Décsi György 60, Dr. Farkas József 60, Dr. Fürst Aladár 60, Haas Mór 60, Halász Ignác 60, Dr. Heller Bernát 60, Kanizsai Dezső 60, Kohn Simon 50, László Simon 60, Natonek Dezső 60, Rudenszkyné Südfeld Fanni 25, Schulhof Lipót 20, Székely Lajos 60, Szabó Jakab 60 ezer koronát.

II. *Vidékről*: Balog Henrik Jászberény 60, Barta Mór Balassagyarmat 60, Berger Oszkár Szombathely 10, Bérczi Fülöp Orosháza 60, Bonyhádi Ignác Szombathely 10, Fehér Sámuel Lachháza 60, Fejér Lipót Szécsény 60, Fischof Márk Heves 60, Gerő Simon Zalaegerszeg 60, Glück Mór Mezőtur 60, Gross Henrik Makó 60, Hajdu Pál Orosháza 60, Halász Janka Paks 50, Kemény Simon Hódmezővásárhely 60, Klein Gyula Szombathely 10, König Géza Szekszárd 60, László Izsák Jánoshalma 40, Lipscher Jakab Pilisvörösvár 45, Löwy Náthán Barcs 60, Löwy Sámuel Derecske 60, Mannheim Sámuel Apcz 60, Révész Márton Szombathely 60, Dr. Schlesinger Sámuel Debrecen 60, Schlesinger Vilmos Villány 60, Stahlberg József Pásztó 60, Székely Lipót Makó 60, Ungár Gyula Rákospalota 60, Vas Jolán Makó 60, Váradi József Gyöngyös 60, Weintraub Eszter Abony 50, Weisz Pinkász Kiskunhalas 20, Wimmer Ida Abony 50 ezer koronát.

Adományok az Izr. Tanügyi Értesítőre: I. *Budapestről*: Dr. Bacher Vilmosné 20, Bányai Leó 20, Dr. Bolgár Ferenc 20, Décsi György 20, Dr. Farkas József 40, Dr. Fürst Aladár 20, Haas Mór 20, Halász Ignác 40, Dr. Heller Bernát 40, Kanizsai Dezső 40, László Simon 20, Natonek Dezső 20, Szabó Jakab 40, Székely Lajos 20 ezer koronát.

II. *Vidékről*: Balog Henrik Jászberény 20, Barta Mór Balassagyarmat 20, Berger Oszkár Szombathely 20, Bérczi Fülöp Orosháza 20, Bonyhádi Ignác Szombathely 20, Fehér Sámuel Lachháza 20, Fejér Lipót Szécsény 20, Fischof Márk Heves 20, Glück Mór Mezőtur 20, Gross Henrik Makó 20, Hajdu Pál Orosháza 20, Halász Janka Paks 20, Kemény Simon Hódmezővásárhely 12, Klein Gyula Szombathely 20, König Géza Szekszárd 20, Löwy Náthán Barcs 20, Löwy Sámuel Debrecen 20, Mannheim Sámuel Apcz 20, Révész Márton Szombathely 20, Dr. Schlesinger Sámuel Debrecen 20, Schlesinger Vilmos Villány 20, Stahlberg József Pásztó 20, Székely Lipót Makó 20, Ungár Gyula Rákospalota 20, Vas Jolán Makó 20, Weisz Pinkász Kiskunhalas 10, Weintraub Eszter Abony 25, Weiner Ida Abony 25 ezer koronát.

Adományok egyesületi célokra: Budai Chewra Kadissa 2 millió, Kongr. Izr. Elemi Iskola Szombathely gyűjtése beiratások alkalmával 300, Gang József Budapest 25, Ozv. Lonkai Árminné 100, Makói Izr. Tantestület 10 ezer koronát.

Adományok Üdülőházi alapra: Kardos Bertalan: a szolnoki izr. el. iskola gyűjtése beiratások alkalmával 500 ezer koronát.

Adományok Főiskolai Otthon alapra: A tapolcai el. iskola gyűjtése beiratások alkalmával 100, Bányai Leo Budapest 120 ezer koronát.

Alapítványok növelésére befizettek:

A Makói izr. tantestület árva alapra: A makói izr. tantestület 200 ezer koronát.

Előfizetések az Izr. Tanügyi Értesítőre: Dr. Biró Jenő Pécs 100, Bruck Sándor Pécs 100, Dr. Grün Sándor Pécs 100, Izr. hitközség Baja 100, Izr. hitközség Csorna 100, Izr. hitközség Debrecen 100, Izr. hitközség Hódmezővásárhely 100, Izr. hitközség Mohács 100, Izr. hitközség Nyiregyháza 100, Izr. hitközség Pécs 100, Izr. hitközség Szolnok 100, Izr. hitközség Veszprém 100, Izr. iskolaszék Orosháza 100, Nyitrai Andor Pécs 100, Orth. izr. hitközség Szombathely 100, Putnoki izr. el. iskola 100, Schreiber Jenő Pécs 100, Dr. Schwarc Vilmos Pécs 100, Izr. hitközség Szeged 100 ezer koronával.

VEGYESEK.

Tagtársaink figyelmébe!

Kérjük tagtársainkat, hogy folyó évi tagdíjaikat, valamint az Értesítő fentartására megszavazott hozzájárulást, összesen 80.000 koronát az októberi számunkhoz mellékelt befizetési lap felhasználásával hozzánk mielőbb eljuttatni sziveskedjenek, mert különben karitatív szükségleteink ellátása, elsősorban a **külföldi egyete-**

meken tanuló és nagy nyomorral küzdő pártfogoltjaink támogatása fennakadást szenved.

Az Értesítő ügyében a hitközségekhez intézett körleveleink csak részben jártak eredménnyel. Ujból és nyomatékosan kérjük tagtársainkat, járjanak közben a hitközségek elnökeinél, hogy **ne legyen egyetlen hitközség sem, amely nem előfizetője az Értesítőnek.**

Felhivjuk tagtársainkat, hogy esetleges lakásváltozásukat, sürgősen jelentsék be Egyesületünk titkári hivatalában, hogy az Értesítő pontos kézbesítését az egész vonalon biztosíthassuk.

Egyesületünk új titkára, Benedek Ábrahám, naponta d. e. 8—10-ig tartja hivatalos óráit.

A Magyarországi Tanítóegyesületek Országos Szövetségének okt. 15. nagygyűlése a tanítóság élénk részvételével impozáns módon folyt le. Rákos István elnöki megnyitója a nem állami tanítóság hangulatának méltó módon adott kifejezést, megállapítván, hogy csak az *egyenlő elbánás elvének következetes keresztülvitele* elégítheti ki a tanítóság közvéleményét.

A magyar tanítóság kívánságait Csorba Ödön szövetségi alelnök tárgyalta tartalmas előadásában kimerítően és higgadt tárgyilagossággal. Előadásának végén határozati javaslatot terjesztett be, melyet a nagygyűlés egyhangulag fogadott el:

1. „Tiltakozik az Országos Tanítóegyesület minden olyan státuszrendezés ellen, mely a magyar tanítónak eddig szerzett jogait megcsorbítaná. 2. Kivánja az országos tanítógyűlés a VII. fizetési osztályba való automatikus előléptetés megvalósítását és addig is, míg ez megtörténik, a VII. fizetési osztályban megüresedett helyeket a 10 százalék erejéig mind az állami, mind a nem állami tanítóknál azonnal töltsék be. Kivánja, hogy amiként törvény biztosítja a tanítói fizetések egyenlőségét, azonképpen legyen külön törvény arra is, hogy a tanítónak a hasonló képzettségű köztisztviselővel teljesen azonos elbánásban legyen része és ennek megfelelően nyitassék meg a VI. fizetési osztály is a tanítóság három százalékának. 3. Minden közalkalmazott fizetésének, javadalmának törvényes alapfeltétele, hogy folytonossága és kellő időben való kiszolgáltatása biztosíttassék. Az országos tanítógyűlés azért azt kívánja, hogy a nem állami iskoláknál a kiegészítő államsegélyek csökkentésével, illetőleg az iskolafentartók hozzájárulásának emelésével az előleg címén történő fizetésjavítás keresztülvitelével járó rendelkezéseket mindenkor maga az állam hajtsa végre s így nem lesz a tanító iskolafentartó hatóságának kiszolgáltatva. 4. A tanítók fizetését egységesítő törvény szellemében az egyenlő anyagi és erkölcsi elbánás elvénél fogva, a tanítóság egyetemes munkakedvének fokozása érdekében kívánja az országos tanítógyűlés, hogy a nem állami tanítóság az államival teljesen egyenlő mértékben részesüljön a hadipótlékban, a vasúti utazás és betegsegélyezés kedvezményében. 5. A kántortanítói állásoknál választassék el a tanítói javadalom a kántori jövedelemtől.“

A nagygyűlésből alakult küldöttség azután a miniszter Önnagyméltósága előtt tisztelgett, ki válaszában az állam teljesítő képességére való hivatkozással nem tudta még kilátásba sem helyezni a felhangzott kérelmek teljesítését. Azóta a tanítóság sérelmei a státuszrendezés intézkedései által még tetemesen gyarapodtak. A tanítóság anyagi helyzete tehát nem hogy javult volna, hanem lényeges pontokban rosszabbodott. Pedig most, mikor a népoktatás intenzív fejlődése ismét kulturprogrammunk egyik legfontosabb pontja, az anyagi kérdések megnyugtató megoldása nagyon kívánatos lett volna.

Palágyi Lajos Breviárium. Szeptemberi számunkban már megírtuk, hogy kitűnő tagtársunkat Palágyi Lajost, a magyar zsidóságnak legnagyobb élő költőjét, hatvanadik születésnapja alkalmából barátai, tisztelői és egykori tanítványai méltó ünneplésben kívánják részesíteni. A jubileumi bizottság, amelynek élén dr. Hevesi Simon főrabbi és dr. Baracs Marcell állanak, Palágyi több mint négy évtizedes költői pályájának java termését diszesen kiállított kötetben fogja közreadni ezzel a címmel: *Palágyi Lajos Breviárium*. Ez a kötet dokumentálni fogja, hogy mily maradandó értékekkel gazdagította Palágyi a magyar kultúra kincsés házát. A zsidó tanítószó, amely büszkén tekint rá és magáénak vallja őt, bizonyára a legnagyobb szeretettel fogja szolgálatait felajánlani oly irányban, hogy a Palágyi Breviárium terjesztésével a jubiláris ünnep erkölcsi és anyagi sikerét biztosítsa. E hó folyamán ünnepli a magyar zsidóság a recepció harmincadik évfordulóját, azét a recepcióét, amelynek előkészítői, úttörői között ott találjuk az ifjú, de már akkor ismert nevű Palágyit. Ez a történelmi szerep eggyel több ok arra, hogy Palágyi Lajos ünneplésére összefogjon az egész magyar zsidóság. Lapunk mai számához csatoltuk a Palágyi Breviárium gyűjtő-iveit és kérjük tagtársainkat, igyekezzenek mentől több előfizetőt szerezni. Minden előfizető után 20 százaléknyi bonifikációt ad a Jubileumi Bizottság, amelynek titkára lapunk szerkesztője, dr. Szegő Arnold az érdeklődőknek készségesen szolgál felvilágosítással,

Dr. Réthy Mór Ószinte megilletődéssel értesültünk arról, hogy dr. Réthy Mór, a műegyetem nyilvános rendes tanára, október 16-án elhunyt. A kitűnő tudós, akit ötvenegy évvel ezelőtt nevezték ki a Kolozsvári egyetem tanárává, tiszteletbeli tagja volt Egyesületünknek. Mikor a Pesti Izr. Hitközség tanítói és tanári fizetésüknek állami alapon való rendezését első ízben szorgalmazták, Réthy Mór volt törekvéseiknek legmegértőbb, legbúzóbb támogatója s az elért eredmény jórész az ő érdeme volt. Hálás érzéssel jegyezzük ide a nemes szolidaritásnak ezt a szép, emberi dokumentumát. Áldás emlékére.

Erkölcstan és a kis gyerekek orra. (Egy francia tanfelügyelő feljegyzéséből.) „Iskolalátogatáson voltam valamelyik elemi iskolában. Bemegyek az egyik osztályba, ahol csupa apró gyerek ül. Megkérdezem a tanítónőt, hogy milyen órája van. Erkölcstan — feleli. Szóval hallani fogom, amint ezeknek az apróságoknak a tanítónő előadást tart a *lelkiismeretről*, arról a *benső hangról*, amelyet az ilyen hatesztendő gyerekek rendszerint csak akkor hall, ha — kólikája van.

Kezembe veszem az osztálynaplót és meglepetve olvasom benne az óra tanítási anyagát, amely így hangzott: „*A kis gyerekek orra*“. Mondhatom, eredeti téma és sokat ígér.

— Gyerekek, — kezdi a tanítónő — mindenki vegye elő a zsebkendőjét. Lám, ez itt gyönyörű tiszta. Úgy-e, ma kaptad anyukától? — De erre bizony már ráférne egy kis mosás. Mondd meg szépen anyukának, hogy adjon tisztát. Holnap aztán megnézem, tiszta zsebkendőd van-e? — Jaj, Istenkém, Juliskának megint nincs zsebkendője! Tegnap sem volt és megigérte, hogy mára hoz egyet. Hát szép dolog az, ha egy kis lány nem tartja meg a szavát?

— Most aztán mindenkinek az orrocskáját fogom megnézni. Erzsikének szép tiszta a zsebkendője, de az orra bizony nem tiszta. pedig a zsebkendő arra való, hogy az ilyen kislány tisztán tartsa az orrát. De ismerek olyan kislányt is, aki a kötényébe törli az orrát. Az bizony csunya dolog. A nevét nem mondom meg, de félek, a köténye majd elárulja nektek, hogy ki az a csunya kislány.

Jókedvűen, megelégedetten távoztam az *erkölcstani* óráról“.

(Schweizerische Lehrerzeitung).

24 állam tanítóinak fizetését ismertette a párizsi tanítók szövetsége egy nemrégiben megjelent kiadványában (*La Situation matérielle et morale de l'instituteur dans le monde*). A különböző államok tanítóinak illetményeit saját országuk pénznemének vásárlóereje alapján értékelték és hasonlították össze. A végzett számításoknak a következő kérdésre kellett feleletet adniok: *Hány kiló lisztet, vaját, húst, cukrot, burgonyát és rizst tudott vásárolni egy 30 éve működő tanító a*

fizetéséből 1924 május 1-én? Az eredmény a következő rangsor lett: Svájc, Anglia, Egyesült Államok, Hollandia, Svédország, Kína, Finnország, Németország, Spanyolország, Mandsuria, Franciország, Luxenburg, Románia, Cseh-Szlovákia, Jugoszlávia, Belgium, Litvánia, Esztország, Japán, Portugália, Olaszország, Lettország, Bulgária és Oroszország. — Vagyis Svájcban fizetik legjobban, Oroszországban legrosszabbul a tanítókat. Érdekes volna megtudni, hogy a magyar tanító a rangsorban hányadik helyre kerülne.

Szabolcsi Miksa-émlékünnepély. Az *Egyenlőség* szerkesztősége, a lap néhai megalapítójának és első szerkesztőjének emlékére november 1-én, a Zeneakadémia nagytermében fényesen sikerült, nagyszabásu ünnepélyt rendezett, mintegy bevezetőjéül azoknak a sorozatos ünnepélyeknek, amelyekkel még e hó folyamán a Pesti Izr. Hitközség fog emlékezetet állítani a zsidó vallás recepciója harmincadik évfordulójának. A Szabolcsi Miksa emlékünnep előkelő színvonalu műsorával, amelyen dr. *Hevesi Simon*, *Gellért Lajos*, *Ábrahamsohn Manó*, *Pécsi Blanka*, *Alpár Gitta*, dr. *Szabolcsi Lajos* és dr. *Gál Jenő* tudásuk és művészetük legjavával szerepeltek, mélyen meghatotta a nagyszámban összegyűlt lelkes ünneplő közönséget.

Tanítói jubileumok. *Rónai Adolf* a siófoki zsidó iskola igazgató-tanítója 50 évi szolgálat után nyugalomba vonult. Az érdeemes pedagógust ez alkalomból tanítványai és tisztelői meleg ünneplésben részesítették. — *Gross Salamon*, bácsalmási tanító tagtársunk és neje tiszteletére, huszonötéves működésük jubileuma alkalmából volt tanítványaik november 7-én tánemulatsággal egybekötött műsoros estélyt rendeznek.

Biblia az ifjuság és a család számára. Kiadja az *Izr. Magyar Irodalmi Társulat*. Első kötet, Mózes öt könyve. A régóta várt ifjusági bibliát örömmel üdvözljük és jelentőségéhez méltó ismertetését — az idő rövideje miatt — legközelebbi számunkra halasztjuk.

A Remény zsidó ifjusági lap legújabb száma szép tartalommal és gyönyörű képekkel jelent meg. A nivós illusztrált folyóirat, melynek közleményeit *Patai József*, *Cholnoky László*, *Somlay Károly*, *Sass Irén*, *Molnár Ernő*, *Oszkár bácsi* és mások irták, neveli, oktatja, szórakoztatja ifjuságunkat. A *Remény* szerkesztősége bizalommal kéri az iskolaigazgatók és tanítók támogatását oly formában, hogy osztályonként 2—3 új hivatást szerezzenek a magyar zsidó tanuló ifjuság e szép lapjának. Amelyik diák egy fél éves előfizetést szerez a *Reménynek* és díját a kiadóhivatalnak postautalványon beküldi, egy fél évig *ingyen* kapja a lapot. Szerkesztőség és kiadóhivatal, Budapest IV., Magyar-u. 3. Előfizetési díj fél évre 60.000 korona.

Vezérkönyv a fogalmazásnak népiskolákban való tanításához. Irták: *Sarudy Ottó* kir. főigazgató, *Gergely Ferenc* és *Kaposi Károly* gyakorló iskolai tanítók. Gyakorlati része minden osztály számára részletesen kidolgozott tanításmintákat, gyermekdolgozatokat, témákat és a tanítás alapjául szolgáló rajzokat; elméleti része pedig módszertani utasításokat és minden osztály számára külön-külön tanmeneteket tartalmaz. Az új tanterv megvalósítására minden tekintetben kimerítő útmutatást nyújt. Terjedelme 10—15 ív. Megjelenik folyó év karácsony táján. Előfizetési ára 60.000 korona. Bolti ára 80.000 korona. Az előfizetési összeg a gyűjtő-ívvel együtt *Gergely Ferenc* címére (Pápa, Zrinyi-utca) küldendő. Akik az előfizetési összeget megküldték, azok a könyvet megjelenés után azonnal megkapják.